

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

XI priores dies complectens

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1863

De B. Laurentio Justiniano Primo Patriarcha Veneto.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72708](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72708)

DE B. LAURENTIO JUSTINIANO

PRIMO PATRIARCHA VENETO.

§ I. Origo Congregationis S. Georgii in Alga.

AN. CHRIST.
MCDLV.
VIII JANUARI.Habitus illius
congregatio-
nis.Ecclesia S.
Georgii in Al-
ga.Initium con-
gregationis.Primi ejus
alumni.

Floret in plurimis, iisque illustribus, Italiae ac Lusitaniae civitatibus, Canoniorum saecularium Religio, S. Georgii in Alga Italica, Lusitanica S. Joannis Evangelistae dicta; innumeris privilegiis a Summis ornata Pontificibus; a B. Laurentio Justiniano ita amplificata, ut ejus parens auctorque haberi queat. Clemens VIII, an. Chr. MDCII, in constitutione sua, quae incipit: Quae ad Religiosorum, ut tolleretur abusus inductus circa habitum antiquo instituto contrarium, praecipit Religiosos debere ubique et in omni tempore deferre togam caerulei coloris, Pallandam nuncupatam, juxta constitutiones ejusdem congregationis, et adinstar illius quam deferbat B. Laurentius Justinianus, ejusdem Congregationis Institutor. Fundator quoque ejus Congregationis appellatur ab eodem Clemente VIII et Paulo V, quorum Brevia citat Daniel Rosa libro qui inscribitur: Summorum sanctissimorumque Pontificum, illustrium virorum, piorumque Patrum, de B. Laurentii Justiniani Venetiarum Patriarchae vita, sanctitate, ac miraculis, testimoniorum centuria. Venetiis 1614. De hac fundatione cum nihil in ejus vita tradatur, hic pauca praelibanda.

2 Alga, aliis Alega, insula est bis mille passus Venetiis distans occasum versus haud procul a continente Italiae. Huc B. Laurentius an. Chr. MCD, aetatis XIX, ut infra in vita nu. 9, ad Marinum avunculum se contulit in religionem Canoniorum collegiatorum, qui S. Georgii in Alga nuncupantur; quo tempore ecclesia S. Georgii adhuc erat monasterium instituti Augustiniani, quod Bonifacii IX, auctoritate anno Chr. MCDIV. Ludovicus Barbo Prior, et duo fratres conversi, Honoratus Venetus et Ludovicus Florentinus, qui soli, et tacite quidem professi, isthuc tum Religiosi debebant, resignarunt in manus Angeli Episcopi Kissamensis, cui id Bonifacius IX commiserat. Hic, re mature discussa, consentiente monasterii Priore, in eo collegiatam instituit Ecclesiam Canoniorum et Clericorum saecularium in communem viventium, qui tunc ejusdem Prioris hospitio utebantur. Illius vero disciplinae dux iis et auctor extitit Antonius Corarius, quem ante clericum regularem ordinis Jesuatorum fuisse scribit Paulus Morigia lib. 1, historiae Religionum cap. 43, ex codice pervetusto monasterii Jesuatorum Venetiis, et ex eo alii. Adjutor ei et praecleari consilii administer Gabriel Condulmerius. Scribit congregationem hanc Silvester Maurolycus lib. 3, Oceani historialis Religionum, primum in aedibus Antonii Corarii inchoatam; in palatio deinde auctam Episcopali Angeli Corarii tum Venetorum Antistitis: e quo cum in monasterium S. Nicolai in Littore demigrare statuisset, a Ludovico Priore invitati in caenobium S. Georgii in Alga concesserunt. Aderant tunc, adsciti jam ante in ejusdem vitae societatem, Stephanus Maurocenus, Franciscus Barbo Venetus, Mathaeus de Strada Papiensis, Romanus de Roduillo Mediolanensis, Lucas Philippi Estensis, Sacerdotes; Marimus Quirino avunculus B. Laurentii, Michael Condulmerius, B. Laurentius Justinianus, Joannes de Pizzinardis, Simon de Persicis Cremonensis, Hieronymus de Mussis Papiensis, Diaconi: Augustinus de Gastaldis Papiensis, Angelus Serdonati Culcitranus, Marcus Condulmerius, Dominicus Maurocenus Venetus, Subdiaconi. In hos omnia dictae Ecclesiae jura translata, possessio ejus temporalis concessa, forma eligendi Rectorem Generalem atque constitutiones praescriptae. Quae cuncta deinde a Gregorio XII, an. Chr. MCDVII confirmata constit. Illis quae pro divini, in qua constitutiones Bonifacii IX et

Angeli Episcopi plene referuntur. Accessit mox aliud monasterium collegiatum, nimirum Prioratus S. Augustini, cui Prioratus SS. Firmi et Rustici de Leonico, ordinis S. Benedicti, Vicentinae diocesis, canonice fuit unitus. Haec congregationis exordia.

3 Initiatus sacerdotio est B. Laurentius ubi per aetatem licuit, et Joannes appellari cepit ob humilitatem, ut minus innotesceret mundo, quem animo reque penitus abdicarat, ut interpretatur Daniel Rosa. Haud multo post, cedente Gabriele Condulmerio, Prior monasterii S. Augustini renuntiatur, an. Chr. MCDVI, ut patet ex litteris Apostolicis Gregorii XII, ad Episcopum Veronensem, quas idem recitat Rosa. Gregorius deinde Pontifex, Antonii Corarii patruus, et Gabrielis Condulmerii avunculus, ambos hujus congregationis parentes, cum alter ab altero aegre divelleretur, ad se evocat; atque Antonium Camerarium suum, Gabrielem vero Camerae clericum et Thesaurarium dicit: mox illum Bononiensi, hunc Senensi Ecclesiae praeficit. Obstitere aliquamdiu Pontificis decreto Senenses, quod negarent exterum hominem summa apud se sacrorum praefectura fungi fas esse: sed coacti tandem acquievere. Anno dein MCDVIII, 11 Junii, utrumque Pontifex in Cardinalium numerum legit; Antonium (qui et Patriarcha Constantinopolitanus erat) S. Chrysogoni, Gabrielem S. Clementis titulo. Fuit ille deinceps Episcopus Portuensis, Ostiensis, et Veliternus; hic demum Eugenius Papa IV, cui cum antea Thesaurarii munus administranti Gregorius ex proventibus Prioratus monasterii S. Augustini trecentos aureos annue pendi, ad sustentandam familiam, jussisset; hos, cum Cardinalis est creatus, B. Laurentio ejusque successoribus in perpetuum transcripsit an. Chr. MCDVIII, XV Decembr.

§ II. B. Laurentii Generalatus. Ordinis caenobia.

Anno MCDXIII, electus est B. Laurentius Prior generalis Congregationis S. Georgii in Alga, iterumque anno MCDXXI. Utriusque electionis decretum refert Rosa. Eum magistratum ita gessit, creditamque sibi congregationem innocentia vitae, doctrinae excellentiae, ac praeclearis sanctionibus ita exornavit, ut primus ejus fundator haberi ceperit, licet Antonio Corario et Gabrieli Condulmerio initium debeatur: Non aliter, inquit Paulus Morigia, atque Cisterciensis ordinis Patriarcha colitur S. Bernardus, qui tamen ante eum sub B. Roberto inceperat. Addit Morigia constitutiones a B. Laurentio praescriptas, summo totius ordinis consensu susceptas, atque ab Eugenio IV, aliisque deinceps Pontificibus approbatas: ex earum mox observatione congregationem, fama late vulgata, novis fuisse monasteriis collegiatis auctam, et non paucis summo genere natis, doctrina pietate, dignitate, omnique virtute conspicuis Canonice repletam.

3 Scribit Daniel Rosa, se anno MDCXIII, in sua Congregatione (cui tunc ipse Rector Generalis praerat) monasteria collegiata tredecim censuisse, quae professionem juxta Pii V, an. MDLXIX, praescriptum, sub regula S. Augustini emitterent. Horum tria sunt in ditione Pontificia: Romae sancti Salvatoris de Lauro; Arimini S. Juliani; Bononiae S. Gregorii. Reliqua decem in ditione Veneta: S. Georgii in Alga extra Venetias, a quo reliquorum initium ac nomen; S. Mariae ab Horto in urbe Veneta; Patavii S. Mariae in Vantio, S. Jacobi in monte Silicis ejusdem diocesis; Vicentiae S. Rochi, et S. Augustini extra urbem, SS. Firmi et Rustici in Leonico ejusdem diocesis; Veronae S. Georgii in Braida, et S. Angeli in monte; Brixiae S. Petri. Alia ejusdem instituti congregatio in Lusitania

B. Laurentius
Joannes dic-
tus.

Fit Prior.

bis Generalis
ordinis.

Leges scribit.

Caenobia or-
dinis.

EX VARIIS.

Lusitania S. Joannis Evangelistae a Rectore Generali peculiari administratur, qui anno MDXCIII, erat Michael Spiritus sancti, sub quo haec octo illius Congregationis monasteria: S. Joannis Evangelistae extra muros urbis Ulyssipponensis, juxta Tagi ripam; S. Salvatoris de Villar de Sxades, in diocesi Bracharensis; S. Eligii Ulyssipponense in arce regia, eminentiori urbis loco; S. Mariae de Consolatione in civitate Portuensi; S. Joannis Evangelistae Eborae; S. Mariae de Assumptione in villa de Arraioles diocesis Eboensis; S. Georgii de Raciano extra muros civitatis Lamacensis, et (quod tum extruebatur) in villa de Feira diocesis Portuensis. Collegium unum Theologorum Conimbricæ. Hospitalia itidem duo, Conimbricæ alterum, alterum in villa Balnearum Reginæ. Silvester Maurolycus in Oceano historiali Religionum, ait in Lusitania monasteria hujus ordinis esse quatuordecim, in Sicilia permulta, eorumque præcipuum S. Jacobi della Mezzara Panormi. Alia sunt quædam ejusdem ordinis domicilia apud Ligures, et Insubres. At consulto cavent qui congregationi præsumt ne nimium numerus excrescat, rati in magna domiciliorum hominumque multitudine facilius posse evenire, ut sensim aliquid de pristinae disciplinae rigore remittatur.

§ III. Patriarchatus Venetus.

Celebratur B. Laurentius illustri Protopatriarchæ Veneti appellatione. Nam præter quatuor antiquos illos ac primarios Patriarchas, Alexandrinum, Antiochenum, Constantinopolitanum, et Hierosolymitanum, alii sunt minores, qui vel Romani Pontificis indulgentia aut institutione, vel avita usurpatione Patriarcharum hodie retinent nomen. Eo ex numero est Patriarcha Aquileiensis, Istriæ quondam et Venetiæ Metropolitana. Paulus Diaconus meminit Pauli Patriarchæ Aquileiensis lib. 2. cap. 10 et Miræus lib. 1, Notitiæ Episcopat. cap. 14. Jam ante Longobardorum in Italiam adventum, more Græcorum et Orientalium, Patriarcham a suis appellatum docet Augustinus Barbosa lib. 1, Juris Ecclesiastici universi, cap. 6, nu. 41 et parte, de officio et dignitate Episcopi tit. 3, cap. 8, num. 3. Cum Attila Hunnorum, aut certe Alboinus Longobardorum Rex toto post seculo et quod excurrit, Aquileiam expugnasset; profugit in Gradum insulam Antistes Aquileiensis, sedesque ex una post gemina facta est. Necdum quidem Attilæ ætate Patriarchale sibi vendicaverant nomen: cæpere paulo ante Longobardorum adventum, in Gradum vel tum primum, vel majorum exemplo, profugit Paulus, sive Paulinus, fatusque ibi cessit. Dicta dein Gradus, nova Aquileia, ut ex aliis testatur Leander Albertus in Foro Julii. Post restituta Aquileiæ Sede, utriusque Ecclesiæ Præsul Patriarcha dici coepit. Verum et bellorum tumultibus, et eorum qui hæc moliebantur schismate propter celebria illa Tria capitula, ut alibi ostendimus, factum ut minus legitime fortassis absque Apostolicæ Sedis auctoritate cuncta principio gererentur; quæ deinceps tamen pacis causa prudentissimi Pontifices rata esse, aut certe non convellenda statuerunt. Nam et Gradum, novam Aquileiam, quæ totius Venetiæ et Istriæ metropolis perpetuo haberetur; et Gradensem Antistitem novæ Aquileiæ Patriarcham vocavit, licet quinto post seculo, Leo IX. Pont. Max. Epist. 2. Onuphrius in Chronico Ecclesiastico primum Gradensem Patriarcham memorat an. DCXI, Candidianum.

Episcopus Venetus.

7 Eo tempore Venetis proprius necdum erat Episcopus: quibus circa an. Ch. DCLXXVII, primus ab Adriano Papa datus, de quo ita Bernardus Justinianus lib. 12. Venetæ historia: Coacta igitur Synodo totius Cleri populique, assistentibus Duce et Patriarcha, (Gradensi) primus creatus est Episcopus Obeliatius (aliis Obelatus Marinus) Eneagri Tribuni Matheumaceni filius. Constituitur autem Episcopalis Sedes in insula Castellana, quæ Olivulus appellabatur, unde et Epi-

sco Castellanus semper nomen mansit. Ursus Particiacus (seu Participatius) qui eum Episcopatum tertio tenuit loco, ecclesiam erexit, quæ nunc extat, dignam civitate et Episcopo; eam Beatissimo Petro Apostolo dicavit. Hic Leandro et aliis Ursus Badoarius dicitur, et IV, Episcopus numeratur, creatus an. DCCCXLI. Tandem LIV, in hac Sede Episcopus Castellanus, seu Olivulensis, constitutus B. Laurentius v. Sept. an. MCDXXXIII. Quem defuncto Dominico Michaele ultimo Gradensi Patriarcha, Nicolaus V Pontifex Max. translata Gradensis Ecclesiæ dignitate in Venetiarum urbem, Patriarchali titulo auxit: suppressoque utroque titulo et Gradensi et Castellano, primum Venetiarum Patriarcham creavit, anno MCDLI, VIII Id. Octob. Omnes trium harum Sedium, Aquileiensis, Gradensis, et Venetæ Antistites refert Claudius Robertus in 2, par. Append. ad Galliam Christianam. In Constitutionibus Canonorum S. Georgii in Alga apud Dan. Rosam citatis, dicitur in Patriarchatu tanta religio, doctrina, et sanctitate excelluisse, ut ex odore sanctissimi viri mos fuerit Venetis per multos annos ex eodem sodalio sibi Pontifices deligere.

§ IV. B. Laurentii vitæ scriptores.

Beato Laurentio an. Ch. MCDLV, VIII Januarii vita functo, successit ex eadem S. Georgii in Alga congregatione Maphæus Contarenus; sub quo, aut certe proximis successoribus, patris sui B. Laurentii vitam descripsit Bernardus Justinianus, qui Reip. Venetæ an. MCDLXXI, ad Siatum IV, Pontificem Legatus fuit. Scripsit idem vitam S. Marci Evangelistæ, et de corpore ejus Venetiæ translato; tum de origine Venetiarum historiam, quam ante citavimus, idque ut Jovii in Elogiis doctorum virorum judicium est, eleganter. De eo videri possunt Philippus Jac. Bergomas in supplem. Chron. an. 1471, Trithemius in Catalogo scriptorum; Vossius lib. 3, de historicis Latinis; Daniel Rosa in centuria citata; Antonius Stella Clericus Venetus, qui ejus vitam conscripsit, citatam ab eodem Rosa.

9 Vita hæc B. Laurentii, cum Sixtus IV, an. MCDLXXIV, jussisset fieri processum ejus Canonizationis, excusa est Venetiis, VI Idus Maii an. MCDLXXV, et paulo post Italice auctore Nicolao Manerio Camaldulensi: quas editiones non vidimus. Vidimus vero utramque editam a Dan. Rosa in centuria testimoniorum; præfixam etiam illam operibus B. Laurentii simul in fol. editis Basileæ in officina Frobeniana an. Ch. MDLX. Venetiis a Bartholomæo de Albertis an. MDCVI. Coloniae typis Quentelii an. MDCXVI, ac demum Lugduni a Chevalierio anno MDCXXVIII, insertam quoque vitis Sanctorum tom. 1, hoc die a Laur. Surio, et ab Abrahamo Bzovio relatum in to. 17. Annalium Ecclesiasticorum: e quibus accurate collatis eam hic damus. Vitam eandem, sed contractam, edidit Franciscus Haræus, Zacharias Lippelous, Petrus Ribadineira in Flore Sanctorum, ex Hispanico in omnes pene Europæ linguas translato; Italice, præter citatos Manerium, Paulum Morigiam, et Silvestrum Maurolycium, Joannes Petrus Maffæus Societatis Jesu, in libro vitarum decem et septem illustrium Christi Confessorum; Gabriel Flamma libro primo de vitis Sanctorum a se notis illustratis. Minora, sed non inelegantia, vitæ compendia referuntur in Catalogo Sanct. Italiæ Philippi Ferrarii, in Fastis Marianis Duci Bavaricæ dicatis, et in officio ejusdem B. Laurentii, quod ex indultu Clementis VIII, in dictis congregationibus S. Georgii in Alga per Italiam, et S. Joannis Evangelistæ per Lusitaniam, hoc VIII Januarii et sequentibus diebus recitatur; in quo hæc de eo legitur Collecta: Præsta, quæsumus omnipotens Deus, ut B. Laurentii Confessoris tui atque Pontificis, ejus gaudemus meritis, instruemur exemplis atque doctrinis per Dominum. Quod officium Paulus V, concessis trium annorum indulgentiis, permisit ab eis omni feria quinta, alio festo non impedita, recitari.

B. Laurentius primus Patriarcha Venetus.

Vita ejus a quo scripta:

sæpius edita:

succinctius narrata.

Atiorum de
eo testimonia.

10 *Ejusdem B. Laurentii memoriam celebrant pluri-
rini passim scriptores, qui ab eo tempore seu historiam
sacram, Italiam, Remp. Venetam illustrarunt, seu asceticis
tractatibus edendis præclaram ejus doctrinam infar-
serunt, et arcanum quendam ex eo spiritum hauserunt.
Centenos enumerat Daniel Rosa. Quibus omissis, solum
recentiora aliquot miracula, ab eodem in calce operis de-
scripta, dabimus, et Bullam Clementis VII, qua eum
Beatorum numerum retulit an. MDXXIV, a quo tempore
omnibus pæne martyrologiis adscriptum ejus est nomen.
Molanus in Addit. ad Usuard. Eodem die B. Laurentii
Justiniani. Eadem prope Galesinius, Ferrarius, mar-
tyrologium Germanicum. M. Antonius Coccus Sabel-
licus, qui B. Laurentii tempora vidit, jam olim scripsit
enneade 9. Chronicis universalis lib. 9, eum in Beato-
rum numero a posteritate haberi, et enneade 10, lib. 2,
eum ob vitæ sanctitatem, et miracula quædam, quæ
circa illum in morte edita sunt, Beatorum numero
adseribi. Raphael Volaterranus Anthropologia lib. 21,
refert Canonorum Regularium S. Georgii in Alga
Venetiis ritum aliquot viros probos sub Gregorio XII,
esse aggressos, quorum princeps Laurentius Justi-
nianus vir Patricius fuit, inter Beatos annumeratus,
qui se summe omne patrimonium ei loco dicavit.
Eodem modo, etsi necdum publica Ecclesiæ solemnitate
in Sanctorum album relatus sit, Sancti tamen titulus a
plurimis ei gravissimis scriptoribus tribuitur, Gilberto
Genebrardo, Joanne Garetio, Petro Canisio, Petro
Busæo, Ludovico de Ponte, Zacharia Lippeloo, Philippo
Ferrario, aliisque ac potissimum a Clemente VIII, in
Brevi Apostolico, quo concedit indulgentiam plenariam
Christi fidelibus, confessis et sacra communione re-
fectis, qui quascumque dietæ Congregationis eccle-
sias in Sancti (ut eum appellat) Laurentii Justiniani
festo visitaverint, etc. Videndus Rosa.*

Beatus pri-
dem vocatus,

et Sanctus.

§ V. Honores sacri ei habiti.

Statua et al-
taria ei
posita.

*Aram ei primam dicatam in æde D. Mariæ in Horto,
extractam a Federico Renerio Senatore Clarissimo, re-
ferunt Petrus Justinianus lib. 7, historiæ Venetæ, et
Galesinius in Notis ad Martyrolog. Deinde in ecclesia
Patriarchali, in qua sacræ ejus reliquiæ, miraculis ce-
lebres, summo cum honore hactenus asservatæ, dedica-
tum ei sacellum, erectum altare supra sepulchrum;
statua marmorea collocata, cum hac inscriptione: B. Lau-
rentius Justinianus primus Venetiarum Patriarcha
die VIII Jan. MCDLV. Ita Franciscus Sansovinus in de-
scriptione Venetiarum apud Rosam. Novum ei in eadem
cathedrali ecclesia S. Petri di Castello, sacellum, longe
magnificentissimum, construi ceptum: in illud ejus
deinde transferretur corpus, quod tantisper in Patriar-
chali palatio custoditur. In Congregatione sacrorum Ri-
tuum decretum fuit 1 Februar. MDCCVII, ut Patriarcha
Venetus Laurentius Priolus S. E. R. Cardinalis, pro
sua prudentia et pietate, ut expedire judicaret, sacratissima
B. Laurentii ossa elevarret, et transferret; quod morte
interceptus efficere non potuit, ut ad Breve illud observat
Rosa. Ceterum via ulla Venetiis basilica est, in qua ei
non altare aliquod erectum; via domus, quæ illius effigie
careat: ea populi erga illum religio est.*

Protector Pa-
normitanus
adoptatus ob
pestem seda-
tam.

12 *Cum Panormi in Sicilia ac. MDCCXXV, dira lues
grassaretur, B. Laurentii publice imploratum patroci-
nium, voto a Magistratibus muncupato, tutelarem dein-
ceps eum suæ urbis habituros, quotannis VIII Januarii
adituros religiose aram, illi in S. Jacobi de Mazara,
congregationis S. Georgii Algani, locatam, piumque
oblaturus munus. Impetravere dein a sacra Rituum con-
gregatione quod sequitur decretum: Decretum sacræ
Congregationis Rituum, de facultate concessa Panor-
mitanæ civitati celebrandi officium B. Laurentii Jus-
tiniani, Congregationis secularium Canonorum
S. Georgii in Alega, in regno Siciliæ, Canonorum
secularium S. Jacobi la Mazara, ejusdem Panormi-*

tanæ civitatis Protectoris, die festo dicti Beati
VIII Januarii. Cum civitas Panormitana gravi lue
annis præteritis premeretur, ad avertendam iram Dei
elegit in Protectorem B. Laurentium Justinianum,
olim Patriarcham Venetiarum: cujus hodie electio-
nis instrumento in sacra Rituum Congregatione exhi-
bito, Senatus Panormitanus institit confirmari et
concedi officium de dicto Beato; et Sacra Rituum
Congregatio concessit pro civitate Panormitana, juxta
Rubricas, die 26 Februarii MDCCXXVIII.

Joannes Baptista Card. Detus.

13 *Eadem civitas sub B. Laurentii effigie hanc epi-
graphen statuit:*

BEATVM LAURENTIVM IVSTINIANVM,
CLARISSIMVM
CŒLESTINÆ CANONICORVM FAMILIE
FVNDATOREM,
MAGNVM ORBIS COLVMEN,
PANORMITANA PIETAS,
TANTI PRÆSVLIS ADDICATA
MERITIS,
RECENSIVM INTER VRBIS
PATRONOS,
LIBENTER ANNVI
IN COLVMEN RECENSIRI
EIVS NOMINE SIBI RATA
FELICITATEM. *

* Videtur ver-
bum deside-
rari.

VITA

AUCTORE BERNARDO JUSTINIANO.

PRÆFATIO AD CARTHUSIANOS.

Etsi non dubito, venerandi Patres, quin Patriar-
cha Laurentius sicuti vivens solebat, ita etiam vita
functus excipietur a vobis omni pietatis officio; jucun-
diorem tamen ejus adventum fore existinavi, si rati-
onem, qua suavissimus gratissimusque hospes ad
vos veniat, cognoveritis. Nam quum eum a teneris
annis dilexisset, plus etiam quam parentem, atque
illius discessu mœrens, desiderarem aliquid solatii,
optabam (ut amantium mos est) aliquam illius ima-
ginem, non Lysippi quidem manibus aut Apellis, sed
quæ potius exprimeret et mores illius et actiones
et verba; quæ nisi litterarum viva (ut ita dixerim)
pictura fideliter atque perfecte representari non pos-
sent. Illud igitur unum cupiebam, illud optabam, sin-
gulares illius cælestesque virtutes, et cuivis Ponti-
ficum veterum merito non impares, præstantis alicujus
ingenii litteris illustrari. Quod cum ipse mecum sæ-
pius agerem, sæpe etiam cum his venerabilibus Pa-
tribus vestris, qui apud nos sunt, et præsertim cum
Angelici spiritus viro Francisco Tarvisano, Præfecto
vestri cœnobii; accidit inter nos officii quedam et
pietatis plena contentio: quum orarem ego illum, et
ille contra me, ut aliquid de vita nostri Pontificis
scriberem: dicebam esse illi auctoritatem, esse do-
ctrinam: consuevisse per multos annos cum Lau-
rentio, multa vidisse, multa cognovisse: singulari
caritate ac reverentia ei fuisse devinctum. Vereri me
præterea dicebam, ne si ego scriberem, sanguinis
propinquitas obsesset fortasse Laurentii causæ, et
(velut in foro solet) testimonium nepotis in causâ
patris suspectius haberetur.

Auctor primo
detrectat vi-
tam B. Lau-
rentii scri-
bere.

2 At ille eisdem contra me rationibus urgebat eni-
xius, et facultatis et consuetudinis et amoris: atque
(ut est præstanti doctrina et usu rerum) intueri ju-
bebat D. Ambrosium, qui Satyri fratris laudes duobus
libris complexus est: adspicere D. Bernardum, qui
Gerardo fratri, inter ceteras nobilissimas super Can-
tica homilias, locum præcipuum ejus laudibus inse-
ruit. Neque Latinos solum memorabat, sed Græcos
etiam. Nam et S. Chrysostomus parentis, et Basilius
sororis vitas et laudes, quemadmodum Sanctus nos-
ter Aurelius D. Monica matris, prosecuti sunt. An
(præterea dicebat) si quotidie vides alienos et externi
generis homines concurrere ad illius sepulchrum, qui
aut

Ser. 26 in
Cant.

Persuadet id
illi Fran-
Tarvisanus.

AUCTORE
BERNARDO
JUSTINIANO.

aut statuas, aut flores, cereosve in testimonium venerationis apportent; quid tandem tibi necessitudine nepoti, pietate filio; tantis illius beneficiis obstricto agendum est? Te certe audivi, quum dices illum tibi sæpe magnis in laboribus præsentî adfuisse numine, quemadmodum promisit ipse tibi, dum migraret e vita. Nonne igitur ad illius honorem et gloriam, (nisi ingratus esse vis et haberi) quicquid in te est aut facultatis et ingenii, aut denique studii et diligentia, conferendum? Hæc igitur ille quum diceret, non minus prudenter quam amice, certe in memoriam redigebat, id ipsum usu accidisse fere per omnes ætates: adeo non de amicis aut propinquis, sed de se ipsis scribere non dubitarunt. Dicam de nostris. Certe hi sancti viri Athanasius Antonii, Martini Severus, Bernardus Malachie, Gregorius Basili, Gregorii Chrysostomus scribere vitas, aut discipuli omnes, aut amicissimi.

3 Itaque refragari jamjam poteram summæ auctoritatis exemplis; sed illa præcipue ratione non poteram, quam de illius erga me memoraverat beneficiis. Abiit enim optimus Pater ea maxime tempestate, cum me familiamque meam turbulentissimi fluctus et procellæ variis modis impeterent, ut mergi penitus necesse fuerit. (tu scis bone Deus) nisi invocatus semper a me benignissimus Pater, in tantis malis atque periculis opem tuam impetravisset. Ut extaret igitur aliquod grati animi officium, quod profecto ab nepote erga patrum sine scelere omitti non potuit, appuli animum ad scribendum. Quæ autem narrabimus, vere possumus dicere cum Apostolo, quia non solum a fidissimis testibus audivimus, sed pleraque ipsi vidimus oculis nostris, et manus nostræ contractaverunt: præsertim cum ab initio Pontificatus ad ultimum usque vitæ diem, ab illius, (ut aiunt) latere numquam fere discesserimus. Placuit autem vobis potissimum inscribere, clarissimi athletæ Christi. Nam quum Leonardi parentis cineres atque ossa mei apud vos habeam; pignus eximie erga vos familiæ nostræ observantiæ et pietatis; cur germanos optimos atque dulcissimos, qui se incredibili pietate dilexerunt, quantum in me est, pari quoque contubernio non donem? Venit igitur ad vos Laurentius Pater et vita sanctus, et doctrina instructus, et miraculis coruscans: quibus quidem ornamentis quid accedere possit, non video. Sunt autem summa omnia hæc, et habitant adhuc in oculis omnium: ex quibus et voluptatem in legendo, et fructum in imitando percipere possitis.

CAPUT I.

Quo genere, quibus parentibus sit ortus, et quo pacto adolescens ad disciplinam monasticam sit projectus.

Natus est igitur Laurentius Venetiis, *a* Bernardo Justiniano patre, matre vero Quirina. De utriusque familiæ nobilitate neque multa dicere, neque omnino silere licet sine illius injuria. Nam sicut his fortunæ donis gloriari, superbæ levitatis est; ita fortiter contempsisse, quod Laurentius fecit, summæ gravitatis. Celebre igitur est, et in antiquis Venetorum monumentis extat, *b* Justinianam familiam a Justiniani posteris defluxisse: tres fratres Constantinopoli pulsos per seditionem, venisse in Italiam, atque Venetiis consedissee. Hujus familiæ virtus cum multis in bellis, tum in *c* eo maxime claruit, quod *a* Vitali Michæale Duce Veneto adversus *e* Emmanuelem Imperatorem Constantinopolitanum, felicior initio quam eventu, gestum est. Classem nobilissimam centum triremium, et viginti navium Dux Venetus centum

diebus confecit, et in altum deduxit: quæ quum omnem oram Illyrici maris, portus deinde Epiri atque Achaie, et deinde maris Ægæi insulas pene omnes recepisset, captaque denique ac spoliata Chio, ad insulam, quæ nunc dicitur *S. f* Panagiæ, divertisset, et descendisset aquatum, (seu pestis illa fuit, corrupto cœli tractu; seu, quod magis creditum est, infectæ ab hostibus veneno aquæ) sane incredibili *g* lue vastata est. Justiniani quicumque per ætatem potuerant capere arma, classem eam conscenderant, quasi patrias sedes bello repetentes: sed tantum conatum infelix exitus excepit. Nam ad unum omnes, sic volente Deo, aut ferro, aut morbo extincti sunt. Domi, præter aliquot senes sufficiendæ soboli frigidiores, forte venit, ut unus tantum superesset adolescens, Nicolaus nomine *h* apud monachos *S. Nicolai*.

5 Vitalis Dux laceram, et tam milite quam remige vacuum classem trahens, in patriam reversus; et cum præter alia publica incommoda, tum etiam quasi excidii illius familiæ causa fuisset, quæ toti civitati fuerat carissima, incidit in populi odium. Et ut quoquo modo posset reconciliaret, statuit non solum restituere illam in lucem, sed copulare etiam sibi sanguine. Impetrat ab *i* Alexandro III Pontifice Maximo, ut liceat adolescenti monacho solvere vinculum religionis, ad reparandam sobolem suæ gentis: eique unicam filiam despondet, Annam nomine. Faustæ fuere nuptiæ. Donavit illos Dominus maribus sex, et tribus femellis. Lætus tam prospera sobole Nicolaus, et Deo gratias agens, voti veteris, religionisque non immemor, ad monasterium reversus est: edificato prius apud Amianum cœnobio virginum sub nomine *S. Adriani*: in quo uxor ipsa Anna quoque monasticam cepit vitam. Multis miraculisambo claruerunt, atque eorum imagines apud ædem *S. Nicolai*, in testimonium sanctitatis ad nostram usque ætatem persistere. Quod, ne cui forte mirum videatur, iisdem temporibus idem Alexander Pontifex Constantiam, Guilielmi Siciliæ Regis filiam et monacham et plus quam quadragenariam, Henrico Imperatori, Frederici Barbarossæ filio, nuptui concessit, ad sobolem Guilielmi patris, qui Siculis fuerat carissimus, suscitandam.

6 Ex hac igitur sanctitatis *k* propagine Laurentius ortus. Bernardus pater juvenili ætate in medio magnorum honorum cursu surripitur. Quirina mater, et ipsa clarissimo genere, anno ætatis quarto supra vigesimum, amisso viro, et quinque susceptis liberis, reliquam ætatem cœlibem duxit, domum suam regens, ut Apostoli verbis utar, et filios in timore Dei et mandatis instituens, instans orationibus die et nocte: et ne in deliciis vivens mortua esset, cilicium et catenam æream, quoad vixit, circa lumbos gestavit, jejuniis et vigiliis florentem ætatem castigans: præcipue autem in pauperos misericors et benefica, et quæ ad eleemosynas filios semper et verbo instrueret, et exemplo. Accessit ad eximium Laurentii ornamentum, germanorum fratrum par memorabile, *l* Marcus et *m* Leonardus: quorum necessaria mentio me diu tenuit ancipitem, scriberemne hic aliquid de illorum vita moribusque: sed quum magni res operis videretur, malui nunc soli Laurentio dare operam. Unum tamen illud non silebo, cum bona venia legendum, tres ejusmodi fratres tanta virtute, sanctimonia, et omnium bonarum artium scientia præditos (quod quidem scriptorum monumentis extet) vix ulla unquam secula tulisse. Nec falli me amore, neque fallere prorsus scio.

7 Natus est Laurentius sub finem *n* belli Gennensis illius maximi et periculosissimi; et natus, quo die pro insigni apud *o* Clodium victoria, universa civitas *p* supplicationibus et omni lætitiæ genere redundabat. Dicere solebat Quirina mater, dum in ea lætitiâ pareret, gaudio quodam animi perfusa, Deo primum gratias

f
g
Justiniani omnes præter unum simul extincti.

b
Nicolaus monachus Papa annuente uxorem ducit:

i
susceptis liberis redit ad monasterium:

sancte vivit, uti et uxor.

k
B. Laurentii parentes.

1. Tim. 5. 9.

Quirina mater vidua sancte vivit.

l m

n

o

p

Quando natus Laurentius, quo matris voto.

Carthusianis eam dedicat.

Carthusianis eam dedicat.

a
B. Laurentii patria: genus nobile:

b

c d

e

gratias egisse, quod eum partum, quem tantis in laboribus periculisque gestasset, in lucem ederet cum tanta civitatis lætitia; deinde Deum suppliciter orasse, ut hostibus aliquando formidini esset, et saluti civibus: quod certe vidimus evenisse bello Mediolanensi, sicuti suo loco dicemus. Statim autem primæva ætate declaravit morum elegantiam singularem. Nihil illo venustius, aut amabilius: cum majoribus natu libenter esse, cum æqualibus facilis, minores amplecti. Ceterum excellenti videbatur animi magnitudine, et ad summam res semper intenta. Nihil illum ludicri delectabat, ut solet ceteros juvenes: sed ad magnas res divina sapientia rapiebat; ut aliquando Quirina mater metuens, ne aliorum erumperet ille ardor animi, et mundi honores amplecteretur plusquam par esset: Quin tu, inquit, hanc mi fili insaniam mittis? Infernum sapit ista superbia. Cui subridens Laurentius veluti per jocum: Noli timere, ait, mater: magnum me Dei servum adhuc videbis. Hoc de seipso puerile præ sagium haud multo post Dominus implevit.

Pueri indoles,

de seipso præ sagium.

q

Divina sapientia in specie Virginis illi apparuit.

r

Marinum consultit.

Austerius vivere instituit.

Spernit nuptias, et fugit ad monasterium.

8 Annum erat natus undevigesimum, ejus scilicet ætatis, in qua carnis illecebræ incipitem facere solent humanæ vitæ viam: q Dominus autem Jesus manum illi adhibere volens, apparuit illi, sicut ipse in eo libello, qui Fasciculum amoris inscribitur, meminit. Ipsius verba subjiciemus: Eram vestri similis, quaerens æstuanti desiderio pacem in rebus extrinsecis, nec inveniebam. Tandem quædam virgo sole splendidi mihi apparuit, ejus nomen ignorabam. Hæc propius accedens, venusto vultu, placidoque affatu: O juvenis, inquit, dilecte, cur effundis cor tuum, et quod sectando, per multa variaris? Quod quaeris, penes me est: quod concupisti, tibi polliceor si tamen in sponsam me habere volueris. Quam vero nomen ipsius, et genus et dignitatem scire peroptarem, se ait Sapientiam Dei esse, quæ propter hominum reformationem humanam formam suscepit. Assensu igitur, et dato pacis osculo læta discessit.

9 Hac igitur visione percussus, rem detulit ad r Marinum, Quirinae matris consobrinum, qui fuit tam vita quam doctrina sanctissimus. Is quamquam magnum aliquid portenderet, et ardentem juvenem ad omnem altissime vitæ rationem intelligeret, perspicere tamen penitus illius animum, et corporis infirmitatem experiri maluit: de vestitu nihil mutavit, ne cultus sordidior proderet animi propositum, sed matri nimium amanti secretum esse non potuit: quæ quum præter suspiciones alias, ligna quædam rudia super lectum sternere, superque his lignis cubitare filium deprehendisset (ut est matrum natura mollior) metuens ne filius non satis difficultates religionis intelligeret, induxit in animum tentare illius propositum, et nuptias apparare. Et quidem virgo offerebatur, forma, nobilitate et amplis divitiis præstans, quam ego senem cognovi. Id cum animadvertisset filius, et fratres cum matre conjurasse perspiceret, fugam maturavit, atque ad Marinum avunculum se contulit in religionem Canonicorum collegiatorum, qui S. Georgii in Alga nuncupantur. Dicebat autem initio conversionis proposuisse animo hinc omnia bona fortunæ, nobilitatem, magistratus, honores, uxorem, liberos, pecuniam, et omnis præterea generis voluptates; illinc in medias, vigiliis, æstus, algorem, servitutem: sedisse deinde quasi judicem inter ista et ab sese ita exegisse: Considera nunc etiam atque etiam Laurenti, quid agas: Putasne hæc perferre poteris, aut illa contemnere? Tum sese ad Domini crucem convertisse: Tu es Domine spes mea: ibi posuisti certissimum refugium tuum. Sic confirmatus animo, relicta matre fratribusque, calcatis præterea opibus, et honoribus, et florentis ætatis illecebris, ad cælestem militiam profectus est.

a Utriusque parentis laudes describit Joannes Bapt. Egnatius lib. 4, tit. de Amore conjugali et lib. 3, cap. 4.

b Daniel Rosa citat concionem in laudem S. Magni Venetiis 1605 excusam, in qua ex hac Justiniana familia, præter hunc B. Laurentium, dicuntur prodidisse B. Nicolaus et B. Paulus.

c Bellum hoc fusiùs describitur a M. Antonio Cocchio Sabellico decad. 1, rerum Venetarum, l. 7. Petro Marcello in vitis Ducum Venetorum, et aliis.

d Vitalis Michael, ejus nominis II, Dux xxxviii successit Dominico Mauroceno an. Ch. 1156, in seditione contra eum oborta casus est anno principatus sui 17.

e Emanuel, seu Manuel, Comnenus, Joannis Comneni, qui et Calojoannes dictus est, filius, imperavit ab an. Ch. 1143 ad an. 1180.

f Insula parva inter Chium insulam et continentem Asiæ. Eam una cum Chio representat Thomas Porcacchius lib. 2 Insularum, eamque Panaize appellat. Panagiam epithetum Deiparæ Virginis fuisse Græcis, docte ostendit Greterus in observationibus ad lib. 3, Codicis Caropolatæ cap. 3. An ei hæc insula sacra? g Al. Labe.

h Sabellicus: Sacris initiatus, ad Georgii fanum, quod est contra forum, ut alii vero tradunt, in litore ad Nicolai ædem, sacris operabatur.

i Creatus Pontifex 7 Sept. 1139, defunctus 27 Aug. 1180.

k Genealogiam ab hoc Nicolao hanc tenuit Daniel Rosa: Nicolaus — Anna Michaela.

Marinus.
Pancratius.
Justinianus.
Leonardus.
Bernardus, Procurator S. Marci.
Petrus, Procurator S. Marci.
Bernardus — Quirina.
Leonardus, Marcus, B. Laurentius.
Bernardus, auctor vite B. Laurentii.

l Marcus Bergomensem præturam gessit, de quo Philippus (Mediolanensis) Dux dicere solitus erat, plus negotii sibi ex læna Marci Justiniani veste exhiberi, quam ex ducentis cataphractis equitibus Venetis capere quotidie solebat. Ita Egnatius.

m De eo pluribus vi Decemb. ad vitam S. Nicolai Episcopi, quam paraphrasice ex scriptoribus Græcis consarcinavit. Legendi de eo Franc. Philadelphus, qui eum in convitiarum libris non semel laudat, Philippus Jacobus Bergomas lib. 13 Supplementi Chron. ad an. 1427. Raphael Volaterranus lib. 21 Anthropologia: Alter ejusdem nominis etiam Orator insignis ab eisdem describitur, quem hujus patrem Bergomas, avum facit Volaterranus; sed perperam ut ex schemate dato constat.

n Bellum hoc accurate describit Sabellicus decade 2 rerum Venet. lib. 5, 6, 7 et Petrus Justinianus lib. 5 historiae Venetæ.

o Clodia fossa Plinio, vulgo nunc Chioggia, vel Chioza dicitur, X millibus passuum ab urbe Veneta distans, in litore maris Adriatici versus meridiem. Plura suggerent Petrus Justinianus, Sabellicus initio lib. 6 citati, et Leander in fine descriptionis Italiae.

p Contigisse hunc triumphum Kalendis Juliis referi Egnatius lib. 4, tit. de Amore conjugali. Sabellicus tradit Andream Contarinum Venetiarum Ducem vii Kal. Julii Clodium recepisse, ibidemque rebus constitutis Venetias rediisse, ubi ingenti lætitia et plausu ab omnibus ordinibus civitatis exceptus est. Annus is erat Christi 1381.

q Hanc apparitionem referi Petrus Thyreus noster tractatu de apparitionibus Christi impersonalibus, cap. 3, ubi varias ejusmodi enumerat. r Al. Martinum.

CAPUT II.

De siti, fame, vigiliis, et omni corporis attritione: de dolorum tolerantia per omnem ætatem declarata.

Primum igitur sibi certamen instituit cum corpore illecebris: cujus viam brevissimam judicavit si nihil illis molle concederet, sed bellum gereret quasi cum hoste capitali. Nihil dicam de cibi paritate, quem nunquam saturitate, sed vix ultima necessitate definiret: nihil de sitis tolerantia, qua nunquam sic torreretur visus est, ut vel per jejuniū, vel manuum operationem, vel peregrinationem, vel valetudinem adduci potuerit, ut potum deposceret: quin si invitaretur a fratribus, dicebat: Quo igitur pacto feremus Purgatorii calores, si parvam hanc sitim ferre non possumus? Vigiliis a Patribus institutas, non solum ita servavit, ut ad matutinum primus veniret, ultimus discederet; sed quum multorum monachorum mos sit, post matutinum ad somnum redire, donec sol illucescat, Laurentius per omnem vitam nunquam de ecclesia discessit, donec ad Primam fratres convenirent. Rigente hyeme, accedere ad ignem nunquam visus est: quod fuit admirabilius propter corporis imbecillitatem. Accidit autem, ut Pater quidam ad ignem invitaret: recusante illo, palpavit Pater illius manum, quumque obrigentem frigore sensisset, admirans, inquit: O fili, magnus calor est, quo intus ardes, si frigora

AUCTORE
BERNARDO
JUSTINIANO.Pugnat ad-
versus volu-
ptates.Ejus inedia,
sitis, vigilia:tolerantia
frigoris:

AUCTORE
BERNARDO
JUSTINIANO.
Statio ejus in
templo.

ista non sentis, quibus obriguisti. Quid illud, ut ne in hortum quidem remittendi animi causa unquam accesserit, quod unum solet esse monachorum a remedium?

11 Stabat gradu nixus, dum divina canerentur officia; non dextra, non læva sedilibus hærens: quem statum semper in psallendo servavit. Videntur hæc fortasse minus admirabilia his, qui numquam experiuntur. Vos autem nobiles Christi athletæ, qui quotidie facitis harum rerum periculum, scio, factu difficiliora quam dictu judicatis. Hujus propositi atque constantiæ perseveravit usque ad ultimam senectutem, ut in ipsis ægritudinibus vix ulla corpus remissiori ratione foveret. Nam quum medicus eum laborantem jam ferme septuagenarium ad edendas carnes invitaret Quadragesimæ tempore, et quo facilius suaderet, afferret exemplum Sancti cujusdam ex his recentioribus, qui ob ægritudinem hand majorem die Dominicæ passionis pulpa phasiani comedisset; petivit primum Laurentius, an abstinere posset sine vitæ periculo, quum ille non negasset: Unusquisque, inquit, abundet in sensu suo: sed ut verum fatear, valde me delectant veterum exempla Sanctorum. Video autem Confessores per carnis macerationem, Martyres autem per sanguinis effusionem ad cælestem patriam confendisse.

12 Itaque, ut ad priores annos redeam, quum factus esset ætate vergente debilior, cogebant eum Patres ex capituli decreto, ut cibo, et somno, et veste moderatius uteretur. Quod ille ægre ferens, quasi ad delicias compelleretur: Jubete, dicebat, ut lubet, parebo jussis: scire tamen vos velim, ei qui pro Christo pati decreverit, patiendi viam non defuturam. Quærebam ab eo Patre, qui hæc narrabat, quid his verbis significare voluisset. Disciplinas credebatur, id est, verbera et plagas, quibus solebat affligi vehementius. Notas quippe et sanguinis maculas sæpissime apparuisse. Non solum autem evicit has communes naturæ necessitates, sed dolorum patientiam admirabilem ubique præstitit. Incidit initio religionis in morbum fistularum, quas medici appellare scrophulas solent. His omne collum repletum est. Desperabant medici de juvenis salute. Unum remedium dabant, si setis equinis per transversum collum sæpe deductis, corrupti humores educerentur; adurerentur deinde ferro candenti. Verum timebant, ne dolorem ferre non posset. At Laurentius vultu, quo semper erat: æquali, Quid dubitatis, ait, Fratres? secet et urat medicus, ut libet: an non poterit Dominus mihi dare fortitudinem, qui tribus pueris dedit in fornace candenti? Trajectus itaque, et sectus, et adustus est. Ubi illud admiratione dignum, quod præter unam vocem Jesu semel emissam, ne minimum quidem gemitum edere deinceps auditus est. Ceterum hoc nobis incredibile fuisse, nisi oculis nostris vidissemus, in ultima ætate quum Pontifex esset, eandem animi firmitatem, et quum guttur intumisset majorem in modum, ac resolutio tardior apparet, eademque difficilis, angeretur autem animi piissimus Pater, domi atque in cubiculo inclusum vacare non posse ovibus suis, ad ictum ferri stetisse penitus immobilem, quum timenti medico diceret: Incide audacter, neque enim laminas Martyrum novacula tua superabit.

a Al. solatium.

CAPUT III.

De humilitate et mansuetudine, de contemptu ignominie, de paupertatis amore, de dono orationis et constantie.

Ejus insignis
humilitas.

Hæc de corporis attritione, et quidem pauca de multis. Sed veniamus ad animum, ubi plus negotii videtur. Incipiemus autem ab humilitate, quam ipse ceterarum virtutum reginam appellabat. Si rector

erat monasterii, velut id sibi muneris contemptui potius esset, quam honori, infima quæque ministeria diligere, quæ relatu etiam sint indigna: nihil nisi de peccatis suis loqui, sua detestari, contemni ac despici cupere, semper de humilitate Domini Jesu, aut Beatissimæ Virginis loqui. Sed omissis quotidianis istis, videte Patris, quomodo contumelias tulit. Quum de monasterii negotiis aliquando in Capitulo ageretur, Frater quidam simplicioris ingenii, accusavit nescio quid a Laurentio factum. Laurentius autem quamvis intelligeret hominis ingenium, et purgare facile posset quod objecerat, substitit primum, quasi non audiret; tandem leni gradu in medium procedens genibus flexis: Ignoscite, inquit, Patres: peccavi in cælum et coram vobis, ecce penitentiam, quam dederitis, agam. Tactus penitentia Frater ille, ad Laurentium accurrit, et veniam petens, ejus pedibus advolutus est. Iterum autem quum simile quippiam falso objiceretur, compressa Laurentius mordicus lingua, nihil respondit; scilicet ne aut mendax confessio malum exemplum proderet, aut negatio contentionem gigneret; loquendi et tacendi tempora prudentissime discriminans.

14 Mundi vero fastus atque superbiam quam magnifice perdomuit! Non dico, ut opes reliquerit, et honores: neque enim tantæ virtutis est, honores contemnere, quam contemptum appetere. Plus est enim, ut male affici negligas, quam ut bene affici non cupias. Ceterum illud summæ perfectionis, ut male affici desideres. Itaque non sileo, quod Maphæus Patriarcha, qui illi successit, et fuerat ejus discipulus, mihi narravit. Nam quum de more exissent ad petendum panem, sorte accidit, ut frequentiora urbis loca penetrarent. Sensit eum Laurentius motum loci celebritate, et declinare homines cupientem, Maphæe, inquit, quid moveris? Vadamus constanti gradu. Nihil enim proficimus, si reliquimus verbo mundum, nisi etiam opere declaremus. Eamus cum saccis istis quasi crucibus, et gloriosum hodie de seculo triumphum referamus.

15 De paupertatis amore quid dicam? Accidit forte, ut tectum monasterii igni conflagraret, ubi Fratres omne penu in spem anni reposerant. Aberat eo die Laurentius. Advenienti vero moesti fratres triste nuntium cum attulissent, hilari vultu Laurentius. Eia filii, quid mali actum est nobis? Nonne paupertatem vomimus? Benedictus Deus, qui nos voti compotes facit, ipse qui dat semen serenti, panem etiam ad manducandum præstabit: tantum ne amittamus confidentiam nostram, filii, quæ, ut inquit Apostolus, magnam habet remunerationem.

16 Sicut igitur omnes et carnis et mundi illecebræ viluerant, ita una illi voluntas erat, ex ecclesia aut cella non discedere. Et orationis quidem et contemplationis gratia eum nemo superavit. Qualis enim veneratio subibat animum, cum illum ad altare conspiceres! quæ corporis immobilitas, quæ vultus intentio, quæ lacrymæ! Ex fratre quodam audivi, illius imprimis familiari, dum celebraret Missam nocte Dominicæ nativitatæ, post consecrationem Eucharistiæ solum in mentis excessum: cumque diutius perseveraret, accedit Diaconus semel atque iterum. Ille persistit immobilis. Tandem casula tractus a fratre, velut a somno evigilans: Ecce prosequor, inquit, Frater. Sed quid de infantulo isto tam pulchro faciemus? Quomodo solum et nudum in tanto frigore relinquemus?

17 Constantia autem fuit admirabili. Postquam Deum secutus est, maternam aut fraternam domum ingressus non est. Memini puer adhuc cum essem, videre eum ad domus nostræ janua pulsantem, panes petere, domum tamen aut januæ limen non ingredi, sed foris stantem panes opperiri. Mater autem filium ægre ferens tanto onere gravem diutius per urbem vagari, jubebat ministris, ut saccum illi panibus implerent.

Contemptus
fastus mundi.

Amor paupertatis.

Danno temporati non movetur.

Heb. 10. 35.

Ejus contemplatio et extases.

Constantia.

Recusat æger
in quadragesima
vesci
carnibus.

Jubetur moderatius se
affligere.

Scrophulis
laborat.

Dan. 3.
Sectionem
ustionemque
generose
patitur.

*Adesi matri
mortenti.*

plerent. Recusare semper Laurentius, et panibus duobus contentus discedebat, ut operam navaret humilis mendicationis, et non domestici quæstus. Matris dormitioni interesse, pietatis esse putavit: ibique noctem egit, ut materni amoris præceptum adimpleret. Dignum illud memoria, quod matrem, quam unice dilexit, morientem videre potuit sine lacrymis: et plorantibus aliis, ipse siccis oculis ultimum persolvit officium. Idem ubique erat: nunquam eum quisquam aut lætitia exhilaratum, aut ira commotiorum, aut soltiorum remissione animi videre potuit. Non ullum denique vestigium metus, cupiditatis, doloris, voluptatis.

CAPUT IV.

De dono et efficacia verbi, quo pacto Fratrum tentationibus subveniret. De spiritu prophetiæ: et de vocatione illius ad Pontificatum.

*Ejus sermo
qualis.*

Isaïæ 53. 11.

Erat autem illius constantia (quod raro solet accidere) mira simul humanitate et veneratione condita. Sermone fuit suavi, brevi, et pondere pleno: et (ut scriptum est) verbum quod ex illius ore egrediebatur, vacuum non redibat. Fuit illi præcipuus in adolescentia socius, tam genere quam divitiis clarus. Is forte aberat, et in Oriente negotia gerebat, quando Laurentius Dominum Jesum secutus est. Hoc cum accepisset et juvenis et ignarus quid esset animus divino spiritu afflatus, pergit ad monasterium cum cantoribus et citharædis, et cum aliquibus armatis, plane non dubitans socium ad reditum pellicere, et si Fratres forte negarent, tum vi et armis usurus. Accersit Laurentium; quem cum vidisset non tam habitu vestis mutatum, quam oris et gestus et incessus, obstupuit. Laurentius benigne salutatum, incipit illius animum blando prius sermone tractare; tum paulatim a mundi rebus ad cælestia deducere. Quid multa? Impulit juvenem, et qui laqueum ad amicum capiendum tetenderat, in rete improvisis incidit. Respondens autem Laurentio, inquit: Frater verba æternæ vitæ habes: et quoniam frustrata mea spes est, teque ex hoc loco educere non possum, tu sane ex hoc seculo me ad te deducere poteris: statutum est tecum vivere, tecumque mori.

*Socium, vo-
lentem se se-
ducere, con-
vertit.*

19 Prædicationis facultas ad populum ei defuit: quia nec spiritu, nec lateribus esset bene firmis: sed nihil fuit suavius, quam sedentem inter fratres audire. Cujus quidem rei vos imprimis, venerandi Patres, optimi testes estis, a quibus vocari saepe solebat. Ubi aliquando audivi a fratribus vestris, cum sedissent ad umbram patulæ fagi, et dicere aliquid pararet, extemplo nimbis et tonitruis incredibilis cum fragore misceri cælum visum esse. Cum vero fratres hinc pluviam grandinemque metuerent, hinc ægre ferrent concupita prædicatione fraudari; subridere cœpit Laurentius, et manu monere: Quiescite, inquit, Fratres; hæc sunt satanæ ludibria, qui mendax fuit ab initio, et in veritate non stetit. Numquid verbum Dei alligare poterit? Vix igitur sermonem instituit, et ecce cælum visum est aperiri, diesque lætissimus pio fratrum desiderio obsequentissimum præbuit officium.

*Ortam diaboli
arte tempe-
statem dissi-
pat.*

20 Non minori præterea cura fratribus aderat: mæstos consolari, curare infirmos, laborantibus subvenire, cogitationes et diabolicas insidias exquirere. Vexabatur frater (ut mihi narravit) spiritu ad sæculum redeundi; et aliquoties a Laurentio confirmatum, non cessabat diabolus instigare. Ferre ille amplius tentationem non poterat. Ad Laurentium autem se conferens: Succumbo, Pater, ait, fer opem. Ecce nisi adjuveris, ad seculum redeo. Tum Laurentius: Sine modo, mi frater, et tantum hodie ne abeas. Cras, ut libererit, deliberato. Nox una in orationibus ac lacrymis absumpta, sic diabolum fugavit, ut nunquam deinceps eum sit ausus impugnare. Sed quod

*Confirmat nu-
tantem in vo-
catione.*

sequitur, admirabilis: quod quidem narrare dubitarem, nisi accepissem a Patre venerandæ fidei et auctoritatis. Quum frater quidam simili instigatione premeretur, et ad certissimam Laurentii opem recurrisset, accepit Laurentius lauri ramusculum, qui decoctus aqua, relictus erat in vasculo. Ad fratrem autem conversus: Accipe, inquit, frater, et in horto planta: et si quidem reviviscet, securus esto de perseverantia tua. Abiit ille et plantavit, et revivuit: et de miraculo gaudens, memoriam virgæ Aaron, et palmæ Macarii revocavit.

AUCTORE
BERNARDO
JUSTINIANO.

*Item alium
sicca lauro
revirescente.*

21 Ceterum prophetiæ spiritu uberrima quadam mensura Dominus eum donavit: et hoc ita celebre et divulgatum fuit, ut non aliter ad eum, quam ad oraculum concurreteretur. Innumerabilia dicere possum, et aliqua dicemus sparsim, ubi res postulabit. Interea unum eligemus e multis, vel homine in quo accidit, vel multiplici varietate, vel certitudine rei præstantissimum. Fantinum Dandum, scio, cognovistis, genere, dignitate, vita et doctrina clarissimum; qui fuit nuper a Episcopus Patavinus. Hic dum secularis esset adhuc, et primarium in nostra Republica locum teneret, primo die Quadragesimæ ad suscipiendum de more cinerem accedit: suscepto cinere et benedictione, Laurentius ait: Memento Frater, quia futuro anno tu aliis horum cinerum officium impendes. Quod ut audivit homo secularis, et plus quam quinquagenarius, surrexit admirans: neque aliud tamen ibi percontatus est propter loci majestatem, sed in claustrum prætereuntem expectat. Factus autem ad illum propior, rogat quid illis verbis significare voluerit. Laurentius substitit aliquantulum cogitabundo similis, deinde subjecit: Dico tibi frater, quod cinerem quidem non impones, sed certe populo distribues ramos olivarum. Fantinus quamvis majori adhuc admiratione teneretur, quoniam modo hoc posset accidere, tamen aliud sub his verbis latere dubitans, discessit. Ecce autem haud multo post b Martino defuncto, Eugenius Venetus Pontifex eligitur. Ad eum Fantinus Legatus ab Senatu nostro destinatur. Suscipit eum Eugenius maximo cum honore, et inter sacros ordines initiat. Denique ante vertentem annum Legatum Apostolicum Bononiam mittit: quo cum venisset; et primo die Quadragesimæ, imponere cinerem populo necesse esset, invitatur Legatus ad id muneris. Ille recusat, quod ab alio, quam Sacerdote, fieri non liceret. Instant enixius illi, dicentes id muneris a Legatis semper exerceri consuevisse. Fantinus in proposito permanet, atque id officii non parvo tandem labore deprecatur, nihil adhuc de Laurentii verbis advertens. Die vero Palmarum, cum similis contentio oriretur, et Canonici peterent, ut olivæ ramos populo distribueret, ille autem ex humilitate eadem Sacerdotii excusatione uteretur; tandem Canonici summis precibus postulant, ut si in cineribus Legatum sese gerere noluit, saltem non recuset olivarum officium. Quid multa? Victus Fantinus, illud officium, ut prædixerat Laurentius, propriis manibus absolvit.

a
*Spiritu pro-
phetiæ claret.*

b

*Designatur
Episcopus.*

c

22 Has autem sancti viri virtutes Eugenius Pontifex cum audiret, animum induxit Venetis Episcopum dare. Quo animo acceperit, judicate, si potestis. Bis fugiendi cepit impetum, et in abdita aliqua loca secedendi: c bis restitit, et stare demum in Patrum suorum sententiis deliberavit. Erant autem ex iis qui suaderent non esse summo Pontifici oblectandum, sed parendum Christi vicario. Nonnulli vero, ut nullo modo susciperet, suadebant, mundi fastus, onera insueta, et corporis imbellicitatem memorantes. Fuere etiam, qui suaderent ut fugeret: et afferebant singuli exempla Sanctorum, qui vel suscepissent, vel renuissent, vel incogniti profugissent. Indicto tamen jejuniis et oratione solemnibus, decreverunt Patres conari apud Eugenium et litteris et nuntiis,

ACTORE
BERNARDO
JUSTINIANO.
d
Mimus depre-
catur.

nuntiis, ne sibi Patrem ducemque suum auferret, sine quo societas illa plane periclitaretur. Bis misere, bis rescripsit Eugenius; et extant *d* duæ illius epistolæ, quibus dulcissimis verbis Patres illos consolatur. Rationibus præterea gravissimis, et Sanctorum Patrum exemplis admonet, ne divinæ voluntati adversentur. Non parere igitur non potuit Pontifici ter jubenti.

a *Episcopus Patavinus ordinis 95, creatus ann. Chr. 1448 præfuit undecim circiter annis. Meminit ejus Angelus Portenarius lib. 9, de felicitate Patavina, cap. 10, et 37. Blondus Foroliviensis in Italia illustrata, sub titulo Regionis Venetæ; ubi de utroque adhuc superstitè sic scribit: Sunt ex Venetis Laurentius Castellanus, Fantius Paduanus, Episcopi, viri doctrina et gravitate ac sapientia venerandi.*

b *Marino V successit Eugenius IV, (ante Gabriel Condulmerius, de quo in prolegomenis) 3 Martii an. 1431.*

c *Extant binæ Eugenii litteræ ad B. Laurentium, unæ ejus ad Eugenium apud Dan. Rosam. Sunt etiam præfixæ operibus. In priori cum Eugenius præficiens Ecclesiæ Castellanensi hortatur, ut velut a Deo vocatus tanquam Aaron, huic ordinationi acquiescere velit, ac pro honore Dei atque animarum salute, et animæ suæ merito hoc onus assumere: non enim se ignorare, quantum verbo, auctoritate, et exemplo illi civitati profuturus sit, et præsertim sanctæ Congregationi suæ. Respondet Eugenio B. Laurentius, supplicibus rationibus deprecans hanc curam imparibus suis humeris non imponi. Verum Pontifex hortatur atque injungit ne pertinaciter recuset, ne velut ex humilitate bonum humilitatis et obedientiæ perdere, etc. d Una harum refertur a Dan. Rosa, præfixaque est ejus operibus.*

CAPUT V.

De assumptione Pontificatus, familia, veste, victu, et pecuniæ contemptu.

a **A**nno ætatis quinquagesimo primo a iniiit Episcopatum, et quidem nulla pompa aut comitatu, ut fratres etiam germanos adesse noluerit, et advenisse prius novum Præsulem omnis vicinia cognosceret, quam pene intelligeret adventurum. Eam noctem duxit insomnem, Deum precatus orationibus et lacrymis, ut si id muneris ad ipsius honorem suscepisset, nolens alio quin et invitus, ne se desereret: scire se quantum negotii susciperet, nosse populi multitudinem, ordinum varietatem, amplitudinem principatus secularis: quales et quam crebras discordias habuissent cum superioribus Episcopis: contra vero, vires sibi tenues et imbecilles, quippe nusquam nisi in monasticis cellulis exercitatas. Quum hæc et pleraque alia cum lacrymis effunderet, dicebat se tanta animi luce repletum, ut non aliter deinceps illius Episcopatus, quam alicujus monasterii, munera obierit.

b **24** Familiam sic instituit: Elegit duos de suo cœtu Fratres; quorum altero utebatur ad officia divina, cum altero partiebatur curas majores. Quinque præterea ministros habuit per tres et viginti annos, quibus fuit in eo Pontificatu: quamquam per liberalem jocum dicere solebat, familiam sibi grandem esse, cujus cura premeretur; pauperes Christi significans. Veste usus est colore, quem dicunt, *b* caelestino, justa longitudine. Tapetas et aulea, et cetera ornamenta ædium omnino sprevit. Mensa non sordida, sed summa munditie, ad quam de more monastico legebatur: nihil omnino agentis. Vescebatur in vitreis et fictilibus: cibo vulgari semper usus, amavit ova, quod et stomacho amica essent, et voluptatem non irritarent. Nihil appetere aut damnare: quidquid apponeres, sumere. Accidit semel ut pincerna deceptus colore, acetum pro vino apponeret. Cum Laurentius admovisset ori, ut acetum esse sensisset, nihil ultra questus, prandium exigebat sine potu. Pincerna ut advertit, veniam supplex errori deprecatur. Cui Laurentius placido vultu: *Eia*, inquit, curato diligentius deinceps officium tuum. Cubile habuit vix sex pedes protensum, tomento paleari, et opertorio, quod veteres centonem, nostri sclavinam vocant: exclusis semper de thalamo omnibus, ut liberius vacaret lacrymis et orationi.

25 Statim autem operam dedit, ut Pontificalis ec-

clesia, superiorum Episcoporum aut incuria aut avaritia neglecta, pro dignitate Sedis excoleretur. Canonicorum ordinem, ad nihilum redactum, restituit, addidit Sacerdotes, cantores instituit. Eandem adhibuit curam circa alias ecclesias, ut plurimæ, in quibus vix Missa dicebatur, nunc videantur esse Pontificales. Mores deinde Cleri castigare adortus, deque iis edidit pulcherrimas constitutiones. Sed nihil erat, quod non facile impetraret liberalitate et bonitate naturæ. Erat enim aliquoquin non gravis. Frui Clerum suis fructibus patiebatur, ut nihil illi oneris imposuerit unquam. Pari cura prosequebatur monasteria, præcipue sacrarum virginum ob sexus infirmitatem, quibus nihil deesse pateretur, vel ad corporis necessitates, vel ad regulares etiam disciplinas. Collapsa restituit, nova construxit. Pulchrum hujus rei testimonium, quod cum initio viginti aut circiter observantia suscepisset, moriens reliquit quinque supra triginta. Non minori studio aliarum etiam ovium curam gerebat. Non fuit credibile, quantus quotidie concursus fieret mœstorum et laborantium, qui consolari cuperent, qui juvari ope, oratione, consilio. Ad eum omnes confluere. Plebanos quidem sedulo monere, reddituros aliquando proprii officii rationem.

26 Ceterum pecuniam contempsit, ut neminem unquam magis contempsisse crediderim. Domus erat aperta omnibus, omne penu pauperibus patebat. Si procurator rationes afferret, nihil accepti velexpensi videbat amplius, quam quid deesset aut superesset: indignum omnino ratus, ut qui animarum quæstui præfectus esset, sederet ad calculos. Primum illi de pecunia institutum fuit, ut nullum penitus sibi cum fratribus esset commercium: quia nihil existimavit ad amorem suæ plebis conciliandum, fidemque comparandam efficacius, quam si tolleret prorsus omnem ex animis omnium de hac re suspicionem. A qua ut longius abesset, cum Leonardus frater aliquando pauperem eleemosynam petentem Laurentio commendasset: *Vade*, inquit ille, et responde Leonardo meis verbis, ut tibi ipse subveniat, postquam a Domino habet, ut de suo dare possit. Illud in amoris fraterni signum retinuit, ut in Paschate, et in Nativitate Domini, et in festo Apostolorum Petri et Pauli, eos donaret duobus panibus, ex farinæ flore confectis. Post mortem autem fratrum, idem tributum mihi semper pependit: quin potius et a fratribus adjutus ipse est pecunia grandi in bullis Apostolicis Episcopatus, et a me deinceps non minori, præsertim cum ad Patriarchatum evecus est.

27 In cognoscendis autem penuriis hominum adhibere solebat viduas aliquot spectatæ virtutis et fidei, quod et ille sexus esset ad hujusmodi misericordiæ opera ferventior, aptior etiam ad indagandas paupertates occultas, eorum præcipue, qui ex opibus in inopiam decidissent, quorum generi hominum maxime miserebatur. Malebat autem aliquando decipi, quam nimis esse in examinando, ut si in alterutro esset offendendum, mallet cui non oporteret dare, quam non dare cui oporteret. Libentius dabat res humano usui necessarias, quam pecuniam: et plures libentius summas, quam majores, ut esset communior in tanto populo beneficentia. Oravit aliquando Laurentium consanguineus ejus non ita pauper, ut pecunia eum juvaret in filiæ dotem. Respondit Laurentius: *Considera quæso, frater, si parum dederò, non est quo opus habes; si multum, defraudabo multos, ut uni satisfaciam: et præterea quicquid illud est, quod est, ad cibos potius pauperum, quam ad intortos crines aut margaritas, ab Ecclesia traditum est. Igitur ignosce, si dare non possum.*

28 Sed nihil fuit civitati gratius, quam lignorum naves onustæ, quas sævientie hyeme distribuebat pauperibus. Pecuniæ ad eum quotidie confluebant, unde non crederes. Vidi aliquando, cum ab eo eleemosyna

Ecclesiam cathedralem instaurat, et alias.

Clerum reformat.

Fovet monasteria, præsertim Virginum.

Pecuniam contemnit.

Nihil amicis donat.

De calamitoso inquiri.

Quales eleemosynas daret.

Ligna hyeme distribuit.

a
Fit Episcopus sine ulla pompa.

Familia ejus qualis fuerit.

Ejus vestis:

b
mensa:

cubile.

mosyna peteretur, quod pecunia non posset, promissione satisfacere; saepe, cum domi nihil reliquisset, res alienum contrahere. Et quum procurator rogaret eum, qua spe faceret; Domini mei, dicebat, qui pro me dissolvere facile poterit. Nec spes illum fallebat. Nam continuo submittebat illi Dominus pecuniam insperato multis de locis. His moribus et disciplina incredibile est, quantum benevolentiae et auctoritatis apud omnes ordines comparaverit.

^a Annus is fuit, non 1442, ut multi perperam citant, sed sequens 1443. Eugenii pontificatus 3, successit 3 Sept. Francisco Malipiero, seu Malipetra, non defuncto, ut in Chronico Veneto apud Dan. Rosam legitur, sed jussu Eugenii Papae a Castellateni ad Vicentiam Ecclesiam translato, ut patet ex epist. 1, ipsius Eugenii ad B. Laurentium. ^b De eo in prolegomenis num. 1, actum.

CAPUT VI.

De gratia verbi, consilio, sapientia, prudentia, justitia, conscientia, et infusa scientia; tum scriptis ejus.

Carus omnibus.

Habuit autem hoc donum divinitus collatum, ut omnes, cum quibus esset, laetos semper placidosque dimitteret, omnibus satisfaceret. Boni juxta malique, modesti, facinorosi sine ullo pene discrimine illum colebant. Sic verba, et oculi, et motus, et omnia quaecumque aut diceret, aut faceret, (tanta erat virtutis et gratiae vis) rapiabant animos omnium in amorem.

Compescit mulierum ornatum.

30 Initio quidem Pontificatus, quum de mulierum ornatu decretum edidisset, uxoriis quibusdam maritis ingratus. Dux noster illorum querelis deceptus, quasi libertati seculari metuens, accersiri eum jubet. Queritur ea de re verbis acrioribus, ut fuit natura vehementior. Tum Laurentius Pater mansuete simul graviterque respondens, sic illius animum demollivit, ut Dux conversus ad adstantes, neque lacrymas continens, Angelus, inquit, non homo, locutus est. Vade Pater, et fungere officio tuo. Illum deinceps velut Apostolum veneratus est, ut aliquando per jocum dicere soleret, praeter Laurentium neminem esse mortaliem, cum quo animam commutaret.

Etiam humanas res egregie callet.

31 Consulebatur autem dubiis in rebus, et quamquam irent quasi ad hominem divino potius quam humano spiritu respondentem, res tamen humanas, tam publicas, quam privatas, quas nondum illi experiiri contigerat, (siquidem ante vigesimum annum confugit ad solitudinem, primo et quinquagesimo rediit) sic callere videbatur, perinde ac semper tractavisset: ut dicere non verear, nihilo mihi minus prudentiorem esse visum, quam meliorem; si tamen prudentia, bonitatis pars non sit. Jam vero in jure dicendo sapientiam illi dicant qui viderunt, et praesertim curia Romana, quae nihil unquam ab eo iudicatum rescindi passa est. Sententiae illius inappellabiles habebantur: et quamquam in irrogandis poenis clementior est habitus, justitia tamen fuit, quae neque precibus, neque lacrymis frangi posset. Nulli illius conaculum vel cubile non patuit. Non caussarum multitudine potuit, non protervitate litigantium defatigari. Stabat veluti rupes immobilis ad turbines caussarum, quibus nulla fere, ut opinor, in orbe Ecclesia magis agitur, propter amplitudinem civitatis et Cleri. Gratiissima in primis fuit brevitatis respondendi, quae et paucis absolbebat, et ceteris aduentibus satisfacere facilius.

Equitas ejus in jure dicendo.

32 Sed qua justitiae luce aflatus ad iudicandum veniret, praesertim majoribus in caussis, erit satis apertum testimonium, quod referemus. Matrimonii lis orta Paduae est inter haud vulgares familias. Ad Fantinum Episcopum, de quo dixi, defertur. Ille caussa cognita, cum leges favere mulieri... quae virgo asserebatur, pro muliere pronuntiat. Juvenis, qui sponsonem factam pernegabat, innocentiae conscius, adversus tantae auctoritatis iudicem, Laurentium pro secundo impetrat. Laurentius autem quum videret a sapientissimo et optimo alioquin iudice secundum

mulierem iudicatum, tamen lacrymis juvenis permotus, opem implorantis caussam non suscipere non potest. Ad orationem autem se confert, quam gravioribus causis habebat pro fidelissimo consiliario. Hac diligentius facta, iudicat secundum virum. Proximi mulieris nihilo segnius tertium iudicem petunt, et impetrant Episcopum a Tarvisanum. Is quoque pro muliere pronuntiat. In discrimine videbatur Laurentii sententia duabus adversis, et expectabant omnes attentius tantae contentionis exitum: cum iudex aequissimus Deus ipse se pro quarto gerere voluit, et litem omnem dirimere: in lucem producit incestum mulieris, quae ex consobriano et eodem Clerico gravida, quum partum amplius differre non posset, amisso pudore et patefacto flagitio, divinam fuisse, non humanam, Laurentii sententiam confessa est.

AUCTORE BENNARDO JUSTINIANO. Oratio illi pro optimo consiliario est.

^a Sententia ejus divinitus confirmatur.

33 Conscientia autem fuit explicata, pura, integra, quae omnia dirigeret aequitate. Scientia vero potius divinitus infusa, quam humanitus acquisita, videri posset. Vix enim elementa prima didicit a praecceptore, et tamen nihil est in sacra Scriptura disputatum, de quo non posset gravissime respondere. Dicam, quod accidisse memini. Venit ad eum Theologus, qui audierat de illius doctrina, et praesertim quod didicisset sine doctore. Audire voluit et periculum facere. Movet illi quaestionem de divinis relationibus. Respondet Laurentius. Ille responsum laudans, repetit adhuc, velut cum circulate sophista sibi res esset. Tum Laurentius: Scriptum est, Frater: Contentiones et pugnas legis devota; sunt enim inutilis et vanae. Dixi quid sentirem, si satisfeci, placet: sin minus, quare qui tibi respondeat sapientius. Compunctus ille et gratias agens, petita benedictione discessit.

^b Scientia ei divinitus infusa.

^c Tentatur a Theologo.

^d Tit. 3. 9.

34 Scripsit autem volumina *b* quindecim, et sermones *c* quadraginta. Crebra illius scripturarum usurpatio, devota traditio, stylus redundans et copiosus: qui si gentilium litteris dedisset operam, potuit inter scriptores elegantes annumerari. Voluminum tituli, hi sunt: Lignum vitae. De disciplina monasticae *d* professionis. De spirituali et casto connubio verbi et animae. De humilitate. De spirituali interitu animae. De triumphali agone mediatoris Christi. De interiori conflictu. *e* De complanctu Ecclesiae. De *f* corpore Christi et sanguine. De vita solitaria. De contemptu mundi. *g* De sermone Domini in cena. De *h* officio pastoralis. De obedientia. De gradibus perfectionis. Sermonum autem titulos apponere, operae pretium non iudicavi.

^b ^c Scripta ejus.

^d

^e ^f

^g ^h

^a Tarvisium nobilis Euganeorum urbs. Sili annu divisa, Marchionum Longobardorum olim sedes, unde vicina regioni adhuc nomen Marchiae Tarvisinae. ^b Sedecim extant in ultima editione Coloniensi et Lugdunensi, et titulis nonnihil variatis.

^c Unus in citatis editionibus deest. Horum elogium praclarissimum profert Thomas de Trugillo parte 1, Thesauri Concionatorum, cap. 3, quod Livius a Lege in praefatione operum ejus ad Lectorem repetit, ideoque hic omitto.

^d In operibus, conversationis, ejusque perfectione. Artusius in praefatione operibus praefata: De disciplina et spirituali perfectione.

^e In operibus: de compunctione et complanctu Christianae perfectionis. Artusius: de complanctu cordis.

^f Hic videtur sermo de Eucharistia, qui etiam sermo devotissimus de corpore Christi inscribitur, et alius xl. annumeratur.

^g Deest in operibus, et dedicatione Artusii. Loco horum sunt: de spirituali interitu animae. De ejusdem resurrectione spirituali, et de incendio divini amoris.

^h In operibus: De officio et regimine Praelatorum. Citantur haec etiam opuscula a Dan. Rosa: Liber exemplorum, seorsim editus, et Hortus deliciarum inscriptus. Expositiones in Psalmos nondum excusae. Et vernaculo sermone, Giardino di Oratione. Monte di Oratione. Trattado delle tre vie Gaudio, Dolor, et Gloria, excusa Venetiis an. 1494.

CAPUT VII.

De mansuetudine et dono lacrymarum, et corporis figura.

Quanto autem magis auctoritate et gloria crescebat, eo indies fiebat humilior. Audite mansuetudinem.

^a Ejus eximia tenitas.

dinem. Nam quum Prælatas magnæ, plus ob pecuniam, quam vitam, auctoritatis, ductus invidia, variis eum quotidie calumniis laceraret; ut expleret animi malitiam, indicit conventum plurimorum præstantium et doctrina et dignitate virorum, quasi de Theologica aliqua quæstione disputaturus. At conclusiones quasdam proponit, decretis illis contrarias, quæ Laurentius ediderat de sumptu et ornatu mulierum. Ridere partim qui aderant, partim mirari, quam ad rem essent convocati. Qui vero gravius sentiebant, indigne admodum pati, quod illud spectaculum non honor Dei, sed maledicendi cupiditas coegisset. Tandem bonus Pastor manu silentio indicto, longam pro mulieribus orationem habet: cujus epilogo quum misericordiam et lacrymas movere vellet, pluribus simul locis excitatus risus est. Gratias iis, qui venerant, actæ. Disputatores ad cœnam vocati, atque ita discessum. Affuit quidam Patris nostri dilectus in spiritu filius, qui hujusmodi re mirifice commotus, quod homo petulans sanctissimum virum hujusmodi contumeliis incessisset, accurrit ad Laurentium. Aderam tum ego forte quum hic et ira et via fessus. Et quid, inquit, Pater? Patierisne honorem tuum ab iis improbis lacerari? Tum Laurentius: Quid est filii? ille rem omnem, uti se habet narrat, non verbis solum, sed et ore et oculis et manibus sic indignantibus, ut non eum solum in quem essent illa jactata, sed quemvis alium immunem ab injuria, facile commoveret. Quid tum Laurentius? Putatisne aliquod irati animi signum protulisse? Testor Dominum Jesum, quum intentos in eum ad id unum conjecissem oculos, nihil mutationis in eo vultu perspicere potuisse. Nihil indoluit aut questus est: imo noluit scire, quis affuit, quis dixit: non fronte aut vultu signum aliquando vel minimum edidit animi commotioris. Ut autem mœrentem filium solaretur, placido vultu: Noli, inquit, afflictere fili: Dominus Jesus, cujus negotium est, ipse adierit honori suo. Neque sane in eo falsus est. Nam paucis post mensibus dux ipse cum satellitibus suis partim exilio, partim vinculis, morte nonnulli affecti sunt.

Ei detrahens
divinitus puni-
tur.

36 Quamquam autem nihil videtur addi posse ad hanc mansuetudinem, nescio tamen an id quod accidit iterum in simili genere, sit admirabilius. Nam cum solenni pompa Eucharistiæ sacramentum festo corporis Christi circumferretur, comitatu, ut solet, totius populi frequentissimo, helluo quidam, qui clerici scelera ab Episcopo damnata impudentius defenderat, ante ostium propriæ domus consistens, dum inde Laurentius transit, Deum nihil veritus, qui ante oculos ejus incedebat: En, inquit, qui pro Sancto colitur. O insani, qui talem hominem adoratis. Audit Laurentius. Sed quid arbitrari? Gradu quo vadebat, perseverat: non vultum, non oculos deflectit ab Sacramento: et quum aliquot pii homines commoti rei indignitate, cum facibus ad illius domum vellent concurrere, vix a me, qui tunc aderam, repressi sunt. Quod tamen facinus vindicavit paulo post Senatus, majori Laurentii gloria, illa præter ceteras inflicta poena, ut perditus ille frequentiori populo in ecclesia Pontificali super pulpito publice mendacium fateretur. Certavit autem Dominus cum Senatu nostro in poena supplicioque miseri. Nam paulo post pulsus urbe est, profugusque nunc errat procul a domo liberisque inops atque mendicus. Sed pene infinita sunt talis mansuetudinis testimonia.

Alius maledi-
cus puni-
tus.

Dictorum fa-
ctorumque
ejus modera-
tio.

37 Erat autem verborum actionumque tanta mensura, ut si inferiora hæc cælestibus conferri fas est, (cælestis enim certe animus esset) vix ego motus cælorum et revolutiones et gyros agi majori ordine atque mensura crediderim. Ipse quidem discipulo revelavit, sibi a Deo datum fuisse, ut quovis loco aut tempore se colligere vellet, et in cælum mentem erigere, semper posset. Quod si forte aliquibus, ut solet, imaginibus turbaretur, non aliter abigere se diceret

phantasias illas, quam si muscas oberrantes pelleret ab oculis. Erat in illis caussarum actionumque turbinibus semper quietus et immobilis. Nihil audire diceret: quasi in cælo esset animus, corpus in terris. Rursus autem, si stylo aut orationi sese dedisset, et interpellaretur, ut sæpe fit, ab aliquo eum adeunte, videres sine ulla molestia, cepto opere intermisso, quasi otiosum jucundo vultu venientem excipere, quoad vellet, audire; tanta profecto animi pace, ut Angelica interdum videretur potius, quam humana. Hanc tam admirabilem constantiam sola divinæ bonitatis meditatio poterat emollire.

38 Dixi superius, quum de matris dormitione loquerer, in illius funere lacrymam non emisisse. Videte Patres, ubi lacrymæ profluerent. Donum enim habuit lacrymarum, ut nemo fere alius. Quum post prandium aliquando sederet, et de divinis, ut solebat, sermonem haberet familiarem, conversus ad eos qui aderant, ferventiori quodam mentis affectu: Quid, inquit, agam fratres, quid agam, cum ad Judicem deducar? Quid egi miser, in quo sperare possim? Nihil habeo, nisi quod ad illius sanctissimi ligni radicem provolvam et plangam. Hæc quum dixisset, totus solutus in lacrymas est: quas cum profusius emisisset, et erectus vidisset nos, qui aderamus, compungi, et illas lacrymas admirari, veritus ne quid ex his laudis humanæ surreperet: Videtisne, inquit, has lacrymas? Affectus quodam sensualitatis fuerunt, non verè devotionis, a qua absum longissime.

Donum lacry-
marum.

Extenuat la-
crymas ver-
bis.

Figura corpo-
ris egregia.

39 At quam pulchre divina bonitas convenientem illi animo sedem tradiderat? Omittite virtutes aut sanctitatis nomen: facite vos tunc primum eum videre: Angelum, non hominem, credideritis. Fuit proceritate corporis altiore quam justa, gracilioribus membris, colore candido, statu erectus et celsus, omni facie admodum decora. Oculis vero universum corpus ita moderantibus, ut venerationem et sanctitatem undique spirare viderentur.

CAPUT VIII.

De amore fraterno, de prophetia, de ejectione dæmoniorum, de misericordia, de moniali, cui per spiritum Eucharistiæ communicavit.

Sed quia de Marco et Leonardo fratribus nihil hactenus dixi, nolim aliquis existimet, ullos unquam sese majori caritate dilexisse. Visebatur ab his quotidie: ad eum publica omnia et privata deferebant: sed omnes fere illorum sermones erant de æterna vita. Ceterum quam divino spiritu omnibus in actionibus suis ageretur, ultimis illorum horis apparuit. Laboraverat Marcus valetudine diuturna, domo per annum non exierat: cupiebat fratrem videre, quo nihil in terris carius haberet. Recusabat Laurentius venire. Domo enim fraterna, sicuti materna, ut antea diximus, semper abstinuit. At ille orare enixius, et obsecrare per fraternæ jura pietatis, ut mori eum non vellet sine sua benedictione. Solabatur eum, et promittebat venire Laurentius, sed tamen differebat. Ibat ad eum Leonardus pater, ibam ego, orantes ut veniret, si quidem vivum reperire vellet. Dicebat, bono animo essemus: venturum sese, quum tempus exigeret: et certe aliquoties videbatur melius habere. Quum autem apparuit hora, quam expectavit, fallere carissimum fratrem noluit. Ecce venit ad eum, quum minime expectarem. Jam roppinquis erat, emissioni spiritus. Ingressus, et super lectulum fratris incumbens, salutavit eum dulcissimis verbis, quasi promissum persolutum venisset. Marcus hilariori vultu conversus, significato gaudio de illius adventu, inter ejus amplexus lætus et voti compos, in Domino requievit.

Fratrem visit
moriturum
frustra ante
rogatus.

Item alterum, cuius mortis tempus præscivit.

41 Ne tamen aut forte aut casu hoc accidisse aliquis existimet: idem penitus nono post anno in Leonardo fecit. Quintum fere mensem domo exire, et Laurentium videre non potuit. Ibam aut mittebam, qui diceret fratrem extremum spiritum agere. At ille reddebat, horam adhuc non esse. Sic per multos dies rem duximus, ego eundo aut mittendo, ille differendo. Hora ea, qua promiserat, venit: quumque summa cum lætitia eum pater excepisset, vespera ejus diei inter illius brachia spiritum feliciter emisit. Addam illud etiam ad ejus gloriam et solatium meum. Oravit pro fratre illis diebus precibus ardentissimis: et quum post aliquot dies ad eum venissem, afflictus morore adhuc recenti, post prima verba salutationis: Gaude, inquit, Bernarde fili: Leonardus pater tuus salvus est. Hoc ego quum ingenti gaudio excepissem. Et quomodo, inquam, scis Pater? Salvus, inquit, est: et aliud ne cures. O lacrymas dulces, plenas lætitiæ et pietatis, quas ibi fudi ante pedes illius, quum tantæ lætitiæ nuntium nuntius tam fidelis attulisset!

Ejus salutem indicat filio.

Varia ejus prædictiones.

42 Quid autem alia innumerabilia consecrer de spiritu prophetiæ? Vitam sanctissimæ Abbatisse a medicis derelictam, dilatam a Domino dixit: et paucis diebus liberata est. In eodem monasterio sororem miræ sanctitatis comploratum, et jam pene exanimem, lugentibus aliis bono animo esse jussit: et illo triduo omnino libera evasit. Propinquum suum, qui trirremem conduxerat ad convehendas ex Ponto merces, cavere jussit, ne trirremem in Ponto dimitteret. Ille vero non solum trirremem dimisit, sed maximo etiam fortunarum naufragio est affectus. Ceterum et filiorum orbitates, et lucra, et damna, et honores, repulsasque, ægritudines et incolumitates, aliaque tum prospera, tum adversa, quæ quotidie accidunt, innumerabilia ante dicebat. Filium meum desperatum a medicis, extremum spiritum agere ad eum detuli, ut consulentem de loco sepulture. Ille suspensio aliquantum et vultu et sermone, respondet tempus adhuc non esse talis consilii. Ego, quia ex peste familia extra civitatem aberat, admiratus hujusmodi responsum; Quoniam, inquam, modo potero, Pater, tempestive deliberare, quem jam exspirasse existimo? Rursus ille: Redi bono animo, tempus adhuc non est. Reversus igitur domum reperi puerum præter omnem spem melius habere. Neque tempus illud benignitatis Dei ad hunc usque diem apparuit, et spero filium potius de mea, quam me de filii sepultura cogitaturum. Sane ipse suum obitum prædixit Virginibus sanctæ Crucis per dies aliquot antequam accederet.

Energumenum liberat.

43 Neque minor in eo fuit demoniorum pellendorum, et discernendorum gratia spirituum. Qui affuit et vidit, mihi narravit mulierem ad eum deductam, spumantem ore et dentibus freudentem. Quod ille videns: Attulisti, inquit, mihi nunc dæmonem, tamquam ad Apostolum? Ite Fratres, et quærite qui sit me sanctor: sum enim homo peccator. Enimvero illi magis orabant, genibus provoluti. Age, inquit, valeat fides vestra, quæ Chananæ profuit et centurioni. Imposita arreptio capiti manu: Quid, inquit, male dæmon venisti pauperulam hanc vexare? Ubi nunc superbia tua, quum de cælo decidisti? Non te pudet depugnare cum muliercula? Age, dimitte illam: Dominus Jesus te præcipitem agit. Signaculo suo insignita est. Videres inter hæc verba illam contumaciam, atque oris distorti pravitatem explanari, illum tremorem palloremque in naturalem verti faciem. Admirantibus omnibus, et omnipotenti Deo gloriam reddentibus, liberata est.

Arcana animorum novit.

44 Spirituum vero cogitationumque discretio ubinam major apparuit? Decreverat monasterium monialium reformare: quod ut facilius assequeretur, assignare volebat illis in Confessorem virum fidelem et sanctum. Is autem, ut erat bonus et simplex, recusabat, timens cum mulieribus implicari. Postquam

negavit, tactus poenitentia est, deliberat redire. Hunc autem cum Laurentius procul venientem conspexisset, priusquam verbum Presbyter ille faceret, aut diceret ad quid veniret, dextra cingulum tenens. Bene facis, inquit, Frater: novi ad quid venias. Velim autem scias, veluti cingulum istud, (manu siquidem cingulum suum tenebat) sic a Deo te mihi esse permissum. Admirans ille, et magis corde compunctus: Accipe pro servulo me, inquit: numquam mandatua relinquam.

45 De Plebano non tacebo, adulterio, simonia, furto, et omnibus, probris infami: qui ad ultimam inopiam redactus, ut omnino neque se, neque filios posset alere, quos occultos alebat, impias sibi ipsi manus afferre statuerat. Hoc quum cognovisset in spiritu Laurentius, accersit illum, dicit quid cognoverit: solatur eum verbis caritate plenis. Tum declarat, accidisse hoc, permittente Domino, propter ejus flagitia: et nisi respiscat, majora minatur: misereri tamen illius inopiæ. Dat illi deinde aliquot aureos. Cum inimicam caritatem miser ille vidisset; quippe qui vitæ male actæ conscius, pœnas potius aliquas, quam eleemosynam expectaret; procidit ad pedes illius, et totus liquefactus in lacrymas, non poterat divelli, promittens et jurejurando contestans vitam reformare, et comprobare quidem opere, quod promisit. Vixit autem postea aliquot annos, timens Dominum, et in mandatis illius incedens, magna cum admiratione hominum, qui eum ante cognoverant.

46 Statueram, optimi Patres, deliberare potius miracula, quam narrare. Mores etenim, et Angelicam in terris conversationem describendam præcipue susceperam, sed veluti incurrens in hæc, silere non potui. Postea vero quam necesse fuit, non omittam hoc, quod est genere præclarum, et magnitudine rarum, et fama notissimum. Sacra quaedam virgo erat magnæ sanctitatis. Hæc per multos annos abstinencia, vigiliis, orationibus steterat ante Dominum. Accidit autem, ut solennitate corporis Christi, neque sorores aliæ, neque ipsa communicare divinis mysteriis possent: et cum ægre ferrent, et illa inprimis sanctissima mulier, oratum Laurentium mittunt, quia prope esset monasterium, ut si gratiam communicandi eo die habere non possent, ipse saltem dignaretur, dum celebraret, pro ancillis suis orare. Promittit Laurentius. Cum autem celebraret ad populum, post elevatum sacramentum a factus extra seipsum est: detulitque eum spiritus ad illam mulierem in cella clausam, et contemplationi vacantem: quæ forte tunc miro quodam desiderio communicandi teneretur, et sacra illi mysteria communicavit; sive in corpore, sive extra corpus, Deus scit. Ab oculis quidem totius populi non discessit, donec ad seipsum reversus ab illo pietatis officio, reliquum Missæ peregerit. Cum autem virgo illa quod acciderat; Sacerdoti nuntiasset, Sacerdos Patriarchæ, jussit ille, ut gratias Deo omnipotenti agerent, non sibi: et ut nunquam, donec viveret, manifestarent.

47 Hæc ego, Patres, et hujusmodi alia multa a Laurentio fieri optimum Deum crediderim voluisse, sive ut suam bonitatem atque potentiam nec temporum edacitate consumi, nec immutari malignitate morum, nec fidei nostræ tepiditate imminui crederemus; sive ut ea etiam, quæ sacris litterarum monumentis edita sunt, et alioquin videri solent impossibilia, facilius crederentur a nobis: quippe cum legerimus b. D. Ambrosium, cum esset Mediolani, D. Martini exequiis interfuisse apud ultimas Gallias: D. Severum item Ravennatem Episcopum, ad S. Geminiani exequias Mutinam in spiritu concessisse. Increbrescere tanti viri fama quotidie; et latius atque latius diffundi cœpit. Habere eum sæpe apud se Eugenius Pontifex voluit: semper excusavit, metuens ne quid ei noceret Curia Romana. Cum autem Eugenius urbe pulsus, c. Bononiam venisset, eflagitatus

AUCTORE
BERNARDO
JUSTINIANO.

Hominem desperatum consolas ad meliorem convertit.

Moniali cuiusdam absentis Eucharistiam impertit.

a

b

c

ab

AUCTORE
BERNARDO
JUSTINIANO.
Eugenium
Papam adit,
sepe vocatus.
Excipitur a
Pontifice ho-
norifice.

d
Nicolaus V.
fecit eum Pa-
triarcham.

Facit Lauren-
tius ut id
Senatui pro-
betur.

ab eo, refragari non potuit, quod amplius neque Alpes neque itineris longitudinem, sicut antea fecerat, causari posset. Exceptus est a summo Pontifice, frequentibus Cardinalibus, his verbis: Salve decus et gloria Præsulum: ab universa autem curia, maxima veneratione habitus. Voluit eum Eugenius apud se retinere, sed imbecillitatem corporis excusans, paucos ibi moratus dies, rediit inde lætior, quam ierat. Reliquit ibi maximum odorem sanctitatis.

48 Pari amore seu majore etiam d. Nicolaus V, Pontifex nobilissimus eum dilexit, ut in illo ornando certaverit cum Eugenio. Nam sicut ille Episcopum, cum primum potuit, fecit; ita hic Patriarcham, cum primum oblata occasio est, creavit. Gradensi siquidem Patriarcha mortuo, Patriarchatum a Grado, nobili quondam urbe, transtulit Venetias; idque nec cognita, nec postulata Senatus nostri voluntate: quippe qui non minus hominem, quam civitatem, eo facto exornare cuperet. Allata res haud satis placuit Senatui, verenti ne spiritualis et Ecclesiastica dignitas, aucta opibus et auctoritate, veteres, quas cum superioribus Episcopis discordias habuerant, renovaret: beatissimi tamen Patris mansuetudo dimittebat facile dubitationem. Adiit enim continuo Ducem et collegium, sese dixit abhinc duodeviginti annos invitum Episcopum factum, et a quiete sua in hos turbines seculares injectum; desiderare nunc quietem, et minui magis pondus Præsulatus quam augeri, sibi esse in animo, hoc oneris quibuscumque posset modis deprecari, nisi ipse Dux, ad quem civitatis suæ dignitas pertineret, forte sentiret aliud: pro cuius honore, quoniam ita de se merita civitas esset, nullum laborem recusare deberet. Excitavit omnium lacrymas sanctissimi Patris mista caritati humilitas. Dux qui rem hanc ægerrime ante tulerat, et ab Eugenio tentatam semper impugnaverat, statim ex sua totiusque collegii sententia enixe eum rogare cepit, ut libenti animo id muneris susciperet. Sic quod invidiosum fuerat in dignitate, ex mansuetissimis sancti viri mortibus gratissimum factum est.

a Miraculum hoc describit in epistolis suis Pancratius Justinianus Eques et Comes, qui extrema B. Laurentii tempora attigit, uti citatur a Dan. Rosa.

b Hæc suis locis ad singulorum vitas expendantur. Colitur S. Severus Kalendis Februarii, pridie Geminianus.

c Id ann. Chr. 1438 contigisse scribit Ciacconius: Quo quidem anno, inquit, Florentia Bononiam est profectus, et arcem ædificat ad eam portam, qua Ferrariam itur, et sedes in suo positas, ubi Legatus nunc residet muro præalto et lato, a tergo potissimum, et turribus firmat.

d Creatus Pontifex 6 Martii ann. 1447, defunctus 24 Martii ann. 1453.

CAPUT IX.

De dictis ab eo memoratu dignis, et summa nominis ejus celebritate.

Ejus sententia memorabiles.

Sed quia mores et actiones illius haectenus prosecuti sumus, subjiciemus etiam de dictis aliqua memoratu digna, quantum meminisse ex domestica consuetudine potuimus. Dicebat, servi Dei non esse, a magnis peccatis cavere; id enim esse secularis hominis: sed parva vitare, ne caritas refrigesceret. Non simul ac corpus extenuatum fuerit, de abstinentia remittendum: propterea enim abstinendum. Tribus monacho opus esse, desiderio, moderatione, et gratia: nam ubi horum aliquid desit, ibi perseverantiam esse non posse. Humilitatem esse torrenti similem, qui aestate tenuior, quasi serperet; hyeme vero atque vere inundaret: sic humilitas in prosperis quidem exigua, in adversis magnanima esse debet. Minime sibi placebant in monasteriis ampla ædificia: et cum videret latiora cœnacula, cellasve ampliores, caput quassans, dicebat: Non sic patres nostri, non sic. Dormitorium ipse fecit apud a Leonicum ex sepe et creta, cum tamen lateritium facere facile posset propter monasterii facultates. Dicebat enim nullam rem

monachum adspicere debere in hoc seculo, quæ desiderium illius teneret. Maxime pensanda esse eorum proposita, qui se conferrent ad religionem, ne, dum ineptus suscipitur, ab eo aptus corrumpatur. Dicebatque, cum augetur nimium numerus, rigiditatem vitæ atque monasticum vigorem diutius non posse consistere. Raram siquidem esse perfectionem. Memini adolescentem nobilem ad monasterium confugisse: quem cum intellexisset fratrum nimis suasionibus pellectum, patri flagitanti reddidit, dicens: Accipe filium tuum, religionis propositum a sancto Spiritu est, non ab humana suadela: et est longe deterius, ab religionis vita deficere, quam eam nunquam suscepisse.

50 Ex quo die factus est Sacerdos, quotidie Missam celebravit, nisi valetudine impeditur. Dicebatque, qui, cum posset Domino suo frui, non frueretur, facile se declarare: Domini sui curam non habere. Pudicitiam cum carnalibus blandimentis, nihil aliud esse, quam ignem extinguere velle, et ligna superinjicere. Paupertatis donum quantum esset, neminem nosse, nisi qui secreto cubiculo et contemplatione delectaretur. Consulto Deum gratiam religionis hominibus occultasse: nam si cognosceretur illius felicitas, omnes ad eam concurrerent. Neminem bene scire, quid esset humilitas, nisi qui a Deo accepisset ut esset humilis. In nullo enim tam falli homines, quam in vera humilitate cognoscenda. Veram scientiam esse, scire hæc duo: Deum esse omnia, et se nihil. Sæpe monebat, nunquam amittendam de Deo fiduciam. Illam esse, in qua animæ vita consisteret. Divitem dicebat non posse salvari, nisi per elemosynam. Tanto facilius esse munus Imperatoris aut Ducis quam Episcopi, quanto difficius esset, quæ non videas regere, quam quæ videas. Inter labores publicos bellorum, quæ ejus ætate plurima fuere, dicebat Senatoribus nostris: Si vultis Dominum vestri misereri, nihil vos ex vobis aut esse aut posse judicetis. Bonum Principem assimilabat capiti: quia sicut caput et lingua implorat auxilium pro reliquo corpore se non movente, ita Principis oratio potest placare Dominum, quamvis populus aliis intendat. Vitanda monebat, quæ multis obstaculis impedirentur: quia opera Spiritus sancti facilia essent et æquabilia, diaboli aspera et plena sentibus. Et cum de rectoribus civitatum secularibus loqueretur, quasi illorum laboribus condolens, non sine clementia Dei fieri putabat, ut virtutis comes esset gloria, et quasi laborum curarumque delinimentum aliquid: tantisper autem gloriæ cupiditati ignoscendum, dum virtutem velut ancilla sequeretur, non autem quasi domina præcederet. Innumerabilia alia sapienter et dixit et sensit, quæ quidem referre infinitum est.

51 Ceterum jam plenus erat dierum, nomenque illius et fama latius quotidie fundebatur. Nemo veniebat ad hanc urbem, qui non vel in primis spectaculis appeteret hunc Patrem videre. Taceo vulgus et turbam sine nomine, qui, quacumque incedere, ad eum visendum, veluti ad Angelum de cælo demissum, per vias et compita concurrebant: Cardinales omnes, Duces et Principes domi eum invisere, vitam investigare, thalamum, cubile, cœnaculum, omnia lustrare oculis, et venerari. b Franciscus Sfortia Mediolani Dux, et Blanca uxor, c Galeatium majorem natu, et magnæ spei filium adhuc impubem Venetias cum misissent, illud inprimis mandavere, ut puerum ad sanctum virum deducerent, ut imponeret illi manum, et ejus orationibus commendarent. d Bartholomæus Collionus, clarissimus hac ætate Dux magnam ad eum vim auri detulit, quam in pauperes disperteret. Quod fuit et in militari viro propter devotionem, et in Patre nostro propter opinionem rarum et singulare. Jam advenæ et peregrini omnis ordinis et generis, Pannonæ, Germani, Galli, Hispani, vel qui Romam ad

Quotidie celebrat.

Religionis monasticæ felicitas.

Celebritas nominis sancti viri.

Multi ad eum videndum confluant.

b

c

d

ad limina Apostolorum, vel qui in Orientem ad Dominicum sepulchrum pergerent, tum felices auras sperabant, si benedictione hujus Patris accepta discederent.

Efficacia precum ejus.

32 In maximis vero patrie periculis Dux noster atque Senatus non aliter ad illius orationem confugere, quam ad oraculum quoddam. Quantum autem illius oratio proficeret, unum aliquid, prius quam partem hanc claudam, in testimonium referemus. Est prope e Corcyram locus asper et incultus, ubi vir habitaverat eremita triginta et amplius annos, vitae abstinentia et orationibus, et quod primum ferebatur, prophetiae spiritu insignis. Gerebat forte Corcyrae negotium vir quidam de nostris, tam genere quam moribus praestans, qui cum arderet bellum, quod cum Philippo Mediolani Duce gerebamus, et afflictiores viderentur esse res nostrae, adiit virum Dei: rogat eum, numquid Veneta Respubl. ut ferebatur, deplorata esset. Ad quem eremita: Commotus est furor Domini, inquit, contra vos, quia verbum Domini projecistis: et nisi Pontificis vestri lacrymae interpellerent pro vobis, jamdudum quasi Sodoma periissetis. Tale de Laurentio testimonium retulit eremita in mediis Corcyrae rupibus et speluncis. Cui non solum Laurentius, sed omnes fere mortales incogniti erant inaudit.

Periissent Venetia nisi pro iis orasset.

Orat assidue pro suis.

33 Porro caritas illa, qua suas oves prosequatur, vix animo concipi posset, nedum verbis explicari. Totus illi Pontificatus inter gravissimorum temporum, maximorumque bellorum turbines consumptus est. Non erat contentus propria oratione: animabat hortando, monendo, obsecrando, jubendo, ut profecto tantae caritatis et ardoris vel minima pars vim caelo inferre potuerit. Et hoc, si mihi liceat, procul dubio dixerim fuisse. Quirinae matris suae praesagium, quod filio nascenti precata est: iis praecipue temporibus, quibus ter quaterve in praecipiti fuit Venetum imperium.

a Oppidum est diocesis Vicentina, 13 milliariibus Italicis distans Vicentia, ad dextram annis Novi, quod Leander cum opibus et multitudine colonorum ac nobilitate, tum amplitudine, multis Italiae civitatibus par existimat. Valgo Longo dicitur.

b IV Dux coronatus die Annuntiationis Virginis sacro ann. 1450 fuit gener Philippi Mariae III Ducis, ducta uxore Blanca Maria ejus filia, et adoptio filius: imperavit annis 16, obiitque anno 1466. Hujus bellicam virtutem describit Jovius lib. 3, Et egiurum.

c Galeatinus Maria Sfortia V Dux parenti successit, occisus, ann. 1477. Ejus vitam et necem perstringit Jovius lib. 3, Elog. d Praeclara hujus bello paceque facinora lege lib. 3, Elogiorum Jovii.

e Insula maris Ionii, hodie Corfu, vix milliare unum ab Albania continente discreta, ditioris etiamnum Venetae. Urbem habet ejusdem nominis Archiepiscopalem, quae olim fuit Metropolis sub Patriarcha Constantinopolitano.

f Philippus Maria Vice-Comes, Joannis Galeati I Ducis filius, socer dicti Francisci Sfortiae, a caede Joannis Mariae fratris sui Duce III, creatus est an. 1442, imperavit annis 35, obiitque anno 1447. Horum trium primorum Ducum res gestas describit Jovius lib. 2, Elogiorum. Bellum hoc fusc describit Sabellicus decade 2, rerum Venatarum lib. 9 et 10, et decade 3, sex prioribus libris, et Petrus Justinianus lib. 6, historiae Venetae.

CAPUT X.

De ultima ipsius valetudine, et quae in ipsa dixit aut fecit.

Agebat annum quartum supra septuagesimum, corpore quidem imbecillo et tenui, sensibus autem integris, et sine ullo vitio valetudinis: nisi quod ingravescens aetas, additis inediae, vigiliae, algorisque ab ipsa adolescentia susceptis incommodis, totum corpus pariter attriverat. Nos autem de ejus vita plusquam de nostra solliciti, hortabamur, ut audiendi onera deponeret. Quibus ille: Vultisne locum, qui mihi commissus est, deseram? Nam quod ad jejunia, vigiliam, et castigationem carnis attineret, senescere corpus, spiritus juvenescere videbatur: et aut D. Paulum referebat, qui nonagenarius vescebat palmulis; aut D. Hilarionem, qui a octogenarius farinula, aut alium de Patribus antiquis. Ut autem nihil ad cumulatam gloriam deesset, perseveravit scribere usque

a Usque ad finem vitae scribit.

ad eam diem. Forte tunc librum de gradibus perfectionis absolvit.

35 Dum autem post cibum mecum de more ambularet: Quam libenter abirem, inquit, si Domino placeret! Neque enim melior sum, quam Patres mei: sed tu bone Jesu obsequi non debes voluntati meae, sed utilitati populi tui. Voluit autem Dominus preces ejus audire. *b* Febri post paucos dies acerrima corripitur. Lectum paramus: ille commotior, et indignanti similis: Mihine plumam paratis? Qui mollibus sternuntur, in domibus Regum sunt. Non in pluma Dominus meus, sed in durissimo ligno cubitavit. An non meministis, quid B. Martinus in re simili responderit, non decere Christianum hominem mori, nisi in cinere et cilicio? Nihil igitur tunc profecimus, victique ad ejus mattam detulimus inter brachia. Cum autem neque medicis neque pecuniae parceretur, et ministrantium circa se studium videret, compungebatur animo: En quanta, dicebat, ob hujus sacci vilis sanitatem parantur? quanta perduntur? cum interea pauperes Christi non panem, non stratum, non ignem habeant, ubi calefiant. Intellexit autem vir sanctus migrationis diem advenisse. Hactenus, inquit, filii per jocum res acta est, serio nunc agitur. Prope est sponsus: eundem ei obviam. Et sublatis in caelum oculis: Venio, inquit, ad te bone Jesu. Observatum est autem ab iis, qui ministrabant ei, quod aliquando plenus animi, ardore quodam spiritus in caelum ferri gestiebat: interdum vero in profundum sese humilitatis abiciens, pertimescere videbatur divinum iudicium. Nam dum ego ad eum non sine lacrymis dicerem: Quam laeto animo migrare debes, o Pater, cui palma caelorum parata est. Decerni, inquit, filii fortibus solet haec palma, non ignavis meique similibus. Haec humilitatis. Illa vero quam plena fiducia! Nam cum nos lacrymari videret: Abite, ait, hinc cum vestris lacrymis: tempus laetitiae est, non lacrymarum. Sic in fiducia Macarium, in timore Arsenium referens: inter utrumque incedens, ut cum fiducia metueret, nec sine timore confideret.

36 In campum igitur cum morte descensurus, armari se Sacramentis Ecclesiae, et ad sacellum inter manus deferri postulavit. Et cum e strato sublevatus, innixus humero meo, labantia membra regere non posset, paullulum resedit. Effundebar totus in lacrymas. Quod ille advertens: Quid ploras, inquit, Bernarde fili? Da mihi dexteram. Quam quum ambabus suis tenuisset: Confide, inquit, et bono animo esto: numquam enim te deseram. O vocem dulcem pariter et acerbam! Nescio quomodo non elanguit cor meum: nisi quod temperata fuit tam certa promissione moestitia. Certe illius diei, illius loci, Patres clarissimi, debeo nimis crebro meminisse. Legatum, quod a dulcissimo patre mihi relictum est, omni fide et spe veluti brachiis amplexabor, quasi obsignatum ab Angelis, subscriptum a beatis spiritibus: quorum gloriosam et innumerabilem multitudinem ad suscipiendam fidelis conservi animam cubiculum illud complevisse non dubito.

37 Quam vero suppellectilem creditis fuisse contemptam in his aedibus. Putatisne aurum aliquid aut argentum? Illud admirabilius, quod nullum omnino librum possederit. Cum quotidie legeret aut scriberet, librum tamen ullum possidere noluit. Testamentum omne, quod fecit, efferri sese jussit nulla pompa ad monasterium suum, quod abest duo millia passuum extra civitatem, ibique in sepulchris fratrum reponi. Neque semel praecipisse contentus, quasi divinare, quid contentio de illius sepultura esset futurum, vocari nos iterum jubet: Scitis, inquit, quae de sepultura mandavi? Facite quod jubeo: nolite pompam parare. Neque enim is sum, quem forte existimatis: Divos Antonium imitatus et Hilarionem, qui in locis obscuris sepeliri voluerunt, ne colerentur a vicinis.

AUCTORE BERNARDO JUSTINIANO. Optat mori.

b Eger lectum respuit.

Fiducia et humilitas instante morte.

Promittit se nepoti semper adfuturum.

Librum nullum habuit.

Sepeliri se jussit sine pompa.

AUCTORE
BERNARDO
JUSTINIANO.

a In hujus vitæ editionibus, operibus præfacis, centenarius, mendose. Consule ipsius Hilarionis vitam a S. Hieronymo conscriptam, cap. 39 et annotationem 88, ad eam Rosveydi nostri lib. 1, de vitis Patrum.

b Martinus Sanudo parte quinta Chronici Veneti, ait eum in Nativitate celebrasse sacrum in Pontificalibus in æde summa, et ob acerrimum noctis illius frigus in febrim incidisse, qua vii Januarii extinctus sit.

CAPUT XI.

De oratione, quam habuit antequam migraret e vita : et de duobus miraculis.

Suscepta vero paulo ante diem sacri olei unctione, sermonem habuit de mortis utilitate, ac de cælesti vita, miro quodam sensu ac gravitate verborum. Nam ut erat supinus, aliquamdiu tenuit in cælum oculos. Tum denuo semiclausa, in hanc sententiam fari cœpit : (verba etiam, quantum potuimus tenere, subjiciuntur.) Videtis, o filii, horam meam advenisse : benedictus Deus, qui eam tandem venire voluit, cum nulla sit alia via, quæ ducat in cælum. Ille enim venit nobis via, veritas et vita, ut ejectis de paradiso miseris exilibus, viam signaret in patriam redeundi. Si enim in hac vita tantum sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus. Sed absit a nobis tam stulta cogitatio. Quid enim vita hæc, nisi languo quædam, (ut ille inquit) et veluti memoria hospitii unius diei prætereuntis? Christus pro nobis mortuus est primitiæ dormientium. Pudeat nos mortem timere, cum Dominus noster propter nos mori voluerit. Hunc diem semper ante oculos habui; tu scis Domine : quamquam dum vitam meam considero, confusio sit mihi potius appellanda, quam vita. Sed in spiritu humilitatis suscipe me, bone Jesu, vita et salus animæ meæ. Neque enim in justificationibus meis prosterno preces meas ante faciem tuam, sed in miserationibus tuis multis. Illa ego ovis amissa, ad te pastorem redeo. Vocem tuam novi, non alienorum : peto Domine, ut ad ovile me reducas. Potesne spernere vocem clamantis et confugientis ad te? Nonne tu ille, qui dixisti : Clamabit ad me, et ego audiam eum : cum ipso sum in tribulatione? Ecce clamopus corde, quam ore, Domine : ecce tribulatio proxima est, et non est qui eripiat, nisi tu bone Jesu. Sed neque felicitum spirituum sedes affectare ausim, qui speciem intuentur sanctissimæ Trinitatis. Portio tamen aliqua creaturæ tuæ, postulat micæ suavissimæ mensæ tuæ. Nimium mihi fuerit, et heu quam nimium, si subtus calceos infimi electi tui loculum aliquem huic pusillo tuo servulo non negaveris.

59 Conversus deinde paullulum ad astantes, ait : Vos interea fratres, servate Domini præcepta. Omnis enim caro fœnum, et omnis gloria ejus tamquam flos feni. Contemplamini me, ecce aruit fœnum, et flos ejus cecidit. Horam hanc quis poterit evadere? Sed mihi credite, filii, nihil est præstantius, quam servire Domino. Hæc cum dixisset, sublato paullisper brachio, quod denudatum tenebat, caligantibus oculis, ut Isaac illum antiquum videre te diceret, adstantibus crucis signe : Benedicat, inquit, vobis Dominus Jesus, fratres et viscera mea, et benedicat filiis meis qui absunt, quos in Domino parturii. Det vobis cor, ut colatis eum : aperiat animum in lege sua, neque vos deserat in tempore malo. Benedicat Principi nostro, et universo Senatui, ut sortem commissi sibi principatus, ad honorem Dei, et commune omnium ordinum bonum, sibi traditam recordentur. Benedicat denique populo meo, cujus amorem, pacem, concordiam Dominus in dies magis atque magis conservare et augere dignetur.

60 Dilucere cœperat, et jam antea percrebuerat vivere diutius eum non posse. Mota igitur universa civitas est. Canonici quidem primo diluculo sunt ingressi : quos dulcissime recognoscens, ab his veniam petebat, si muneri suo non satisfacisset. Divinum

honorem commendabat et Ecclesiæ cultum : tum ut mutuum inter se caritatem servarent. Postremo rogabat, ut in divinis officiis sui meminissent. Quid ibi rursus lacrymarum, bone Deus, quid clamorum edebatur? Illum patrem, illum dominum, præceptorem, ducem. Paulo post Procuratores S. Marci ingressi sunt, et alii Principes civitatis, Sacerdotes et religiosi viri. Nullus denique civitatis ordo arceri foribus potuit. Loquebatur unicuique aliquid ad salutem. Procuratoribus et Principibus pauperes et justitiam, sacerdotibus honorem Dei, negotiatoribus caritatem, advocatis pauperum causas, singulis denique officiorum suorum munera commendat : ut admirabile fuerit artus illos pene exanimis, intento semper spiritu laborem loquendi, benedicendique per totum biduum (tantum enim supervixit) perferre potuisse. Nusquam magis enituit illa puritas et altitudo animi. Neminem respuit, omnes pari fronte suscipit : ut neque pauperis, neque divitis, neque secularis ulla apud eum videretur esse distinctio.

61 Plura interea tum prædixit, tum fecit digna memoratu : quorum duo tantum subjiciemus, ut appareat, omnem hujus sanctissimæ vitæ partem, signis atque portentis, sicut ceteris claruisse virtutibus. Erat ei carissimus in Christo filius, Marcellus nomine, clarus genere, sed vita clarior, vir bonus et justus. Laurentium autem sic diligebat, ut palam diceret, si quid de eo accideret, se nullo modo supervicturum. Cum audisset igitur de illius valetudine, continua accurrit; introducit ad eum : cui ad ejus osculum inclinato Laurentius submissa voce : Marcelle, inquit, quid de discessu meo cruciaris? Ego quidem præcedo, sed tu me propediem sequeris. Sic Domino placitum est, ut hoc Paschate nos iterum mutuo amplemur. Lætior ille hujusmodi verbo, quam tristior, initio Quadragesimæ acri valetudine corripitur, et in Paschate, ut prædixerat, ad sepulturam elatus est. Dilectissimo autem filio Hieronymo, graviter laboranti, salutem et prædixit et reddidit. Nam cum destitutus a medicis, pro mortuo haberetur, mater autem et sorores nihil jam spei, nisi in Patris hujus orationibus, haberent, misit ad eas sanctus hic Pater, qui dicerent, bono animo essent : neque enim illa ægritudine moriturum. Quod sicut dixit, ita factum est. Paulo enim post reliquit eum febris, et pristina valetudini restituitur.

CAPUT XII.

Devota spiritus emissio, et inhumati corporis diuturna permansio.

Sed jam dissolvebantur sanctissima illa vincula carnis et spiritus, et quæ indissolubili pace per tot annos atque concordia vixerant; jubente Deo, illa terræ, spiritus cælo reddendus erat. Claudere paullatim cœpit oculos facie quadam hilariori, et membra omnia explicare, quasi de labore ad requiem transiturus. Quas ibi catervas Angelorum advenisse vidissemus, si corporeis oculis potuisset videri illa societas? Tali igitur comitatu inter eorum cælestes voces et cantus felicissimus ille spiritus, velut igniculus in cælum emicuit. Hic finis sanctissimi Patris, vere felix, vere beatus. O si mihi nunc liceat laxare habenas lacrymis, et liberius lamentari! Vim facio mihi, Patres. Erumpunt lacrymæ, nec cohibere me possum; sed non est hujus loci : secretum cubiculum aptius est : ibi promissa tua, optime Pater, quam necesse fuerit, repetam : ibi dexteram tuam testabor, præsertim cum sæpe alias in maximis periculis invocatus, me miris modis adjuveris.

63 Orta altera luce, effusa incredibili concursu tota civitas est : vi pene fores effractæ, ut in ecclesiam subito deferri necesse fuerit ad oculos populi depascendos. Tanta autem continuo circumstetit fer-

retrum

Singulis ad ipsum accedentibus optima tradit institutiones.

Prædixit obitum Marcelli cujusdam;

alteri agro sanitatem.

Moritur.

Sap. 5. 15.
Semper suæ
mortis me-
mor.

Psal. 90. 15.

Gen. 27.

Bene preca-
tur moritu-
rus omnibus
suis.

retrum multitudo, ut a gradibus chori, ubi positus fuerat, raptus deinde sit, non hominum manibus, sed sola sese comprimentium atque impellentium turba, usque ad valvas ecclesiae. Discissae vestes, sublatis calcei, omnia ad venerationem direpta. Ceterum ut primitiae aliqua sanctificationis, et publicum jam apparere testimonium inciperet, scholae illae quatuor celeberrimae (sic enim eas appellamus) non quasi ad mortuum, sed ad viventem et sanctum, et viris frequentissimae, et ornatu ac pompa, non quidem lugubri aut funebri, ut solent in mortuorum elationibus, sed ut in processionibus ac supplicationibus, quum gratiae publicae Deo redduntur, sic nullo publice aut privatim iubente suadenteve, sed ipsae per sese sic instructae auratis cereis, et omni honoris ac laetitiae significatione accurrere. Quale illud etiam testimonium, quod bini ex vestris fratribus, quum ad illud officium, ut ceteri, adissent, audire sibi visi sunt suavissimos quosdam cantus, et inauditas modulationes! Redeuntibus autem ad monasterium, et illis non cessantibus, tum alter ad alterum: Audisne frater has melodias? Quidni audiam, inquit alter: Angelicus plane mihi videtur iste concentus, non humanus. Idem affirmare alius coepit. Utrisque igitur admirantibus, numquam illi cantus, quoadusque ad monasterium pervenerunt, contiguere.

Angelorum
cantus audi-
tus.

Contentio de
ejus sacro
corpore.

Corpus 67
dies incor-
ruptum ma-
net, et suavem
odorem ex-
spirat.

64 Expletis officiis, quum efferendi tempus advenisset, ecce quo pacto, praecipuo quodam Dei iudicio, tunc quidem occulto, sed paullo post aperiendo omnibus, lis oriri coepit inter Patriarchales Canonicos, et Fratres S. Georgii. Hi quum ex praeepto Patris nostri repeterent, quod mandaverat de loco sepulturae; illi sacros canones afferent, ut Praelati in propriis ecclesiis sepelirentur: neque semper defunctorum ordinationibus parendum, ex Marcellini Pontificis exemplo; qui quamquam corpus suum inhumatum sub anathemate permanere jussisset, visum esset tamen sanctis Patribus, non tam hominis, quam Pontificis habere rationem. Interim autem sacrum illud corpus in ecclesia sacrarium reponitur, quasi lites eventum expectaturum.

65 Accidit autem res omnibus retro seculis inaudita, pace dixerim Sanctorum aliorum omnium, quod quidem extet ex eorum monumentis. Nam ibi corpus illud dum reponitur, altero ac tertio die, nec corruptionis aliquid, nec foetoris apparet. Itemque et quinto et sexto nihilominus integrum perseverat. Tantae rei miraculo excitata accurrit universa civitas: vident et exquirunt diligentius, numquid sit delibutum unguentis: omnia membra contractant. Nihil pigmenti aut artis, nihil rigoris in membris, foetoris longe minus: quin potius odorem suavissimum membra illa spirare videbantur. Additur miraculum miraculo. Nam post biduum rubescere genae, et vivus per membra sanguis conspici coepit. Et jam capere non poterat sacrarium illud concurrentem turbam, et sese invicem comprimentem: ut octavo tandem die necesse fuerit in ecclesiam publice deferri, ad oculos populi exsatiandos. Tum vero et admiratio, et stupor, et clamores. Igitur quilibet, et hi instantius postulant, et hi custodiunt diligentius. Reponitur iterum in sacrarium, ubi per dies quadraginta perseveravit incorruptus et integer. Omnibus illis diebus numquam non visitatus est: numquam sacrarium illud non apertum omnibus fuit, et videre et venerari volentibus, donec septimo supra sexagesimum die, quum alioqui satis commode servari posse non videretur, sepulturae traditus est officii et honoribus, non quibus ceteri solent, de quorum virtute et meritis ambigatur; sed quasi Sancti cujusdam reliquiae, sic cum omni honore collocatae, decimo-sexto videlicet Calendas Apriles, quum sexto Idus Januarias migrasset ad Dominum.

66 Multi non solum ex Italia, sed Illyrico etiam

atque Epiro, ad id ostentum domo profecti. Medici omnes, et praesertim Gerardus Veronensis, medicus aetate nostra omnium nobilissimus, qui eum in hac aegritudine visitavit, naturam nulla vi fieri posse testati sunt, praesertim cum putrida febrilaborasset. Diffusus enim per venas putridus et corruptus humor, corruerit necesse fuit reliquum corpus: ut impossibile penitus extiterit, absente calore naturali, vel parvum aliquid temporis integrum incorruptumque manere. Quantum igitur, quamque admirabile spectaculum fuerit, aliorum sit iudicium. Nam si Beatissimo Bernardo honori datum est, ut dandum erat, quod corpus ejus triduo inhumatum substituerit; quid Laurentio nostro tribuendum, qui tot dies et pene menses integer et incorruptus evasit? Mota civitas tantae rei miraculo, dare operam voluit, ne ejusmodi ornamiento, vel primi scilicet, vel sanctissimi, patriarchae reliquiis Patriarchalis ecclesia spoliaretur. Hoc facto relatum in memoriam illud Beatissimi Martini Turonensis Episcopi, qui quum apud Condatensem Pictavorum urbem diem obiisset, et Pictavi, apud quos obiisset, retinere vellent; Turonenses autem repeterent proprium Antistitem, tandiu in contentione res illa versata est, donec a Turonensibus furto sublatus, propriae Ecclesiae restitueretur. Quae autem miracula deinceps acciderint, quaeque accidant quotidie, ad sepulchrum illud divinam opem poscentibus, ea non aggredi satius existimavi: quippe quae innumerabilia sunt. Inquirentur fortassis aliquando diligentius ab iis, quorum sicuti auctoritas major est, et officium solemnius, ita vix crediderim fieri posse, ut tanti luminis splendorem Deus jacere diutius in tenebris patiatur.

AUCTORE
BERNARDO
JUSTINIANO.

Sepelitur 17
Martii.

Miracula cre-
berrima ad
ejus sepul-
chrum.

Bulla CLEMENTIS VII, Papae qua B. Laurentium Justinianum Beatorum numero adscripsit, data anno MXXXIV.

Venerabili fratri Antonio Patriarchae Venetiarum, Clemens Papa VII, Venerabilis Frater, salutem et Apostolicam benedictionem. Illius, qui semper in Sanctis suis mirabilis est, vices licet immeriti gerentes in terris, piis fidelium, praesertim Ducum et Nobilium, votis, quae ad Dei laudem et gloriam, ac venerationem Sanctorum cedere dignoscuntur, libenter annuimus, eaque favoribus libenter, prosequimur opportunis. Exposuit nobis dilectus filius Marcus Foscarus Domini Venetorum Orator ad nos destinatus, pro parte dilecti filii nobilis viri b Andreae Gritti Ducis, et Domini Venetorum hujusmodi; quod licet ex processu super canonizatione B. Laurentii Justiniani, de mandato fel. rec. Sixti Papae IV, praedecessoris nostri, ad tunc Ducis et Domini Venetorum instantissimas preces habito, et ad Romanam Curiam transmissis, verisimiliter credi posset, omnia quae ad ipsius B. Laurentii canonizationem necessaria erant, tunc plene ac sufficienter probata fuisse; tamen cum processus ipse casu quodam igne crematus fuisset, pie mem. Leo Papa X, etiam praedecessor noster ad tunc Ducis et Domini Venetorum hujusmodi supplicationem ejus tunc Nuntio, et bon. mem. Episcopo Cremonensi tunc in humanis agenti in civitate Venetiarum commorantibus, de Venerabilium Fratrum suorum, de quorum numero tunc eramus, consilio, per suas in forma brevi c litteras commisit, ut ad inquisitionem negotii canonizationis hujusmodi procederent. Qui cum ad inquisitionem hujusmodi procedere coepissent, ac praedictus Leo praedecessor, sicut Domino placuit, fuisset vita functus, recolenda mem. Adrianus VI. Similiter praedecessor noster ad supplicationem Oratorum praedicti Domini Venetorum, qui ad Sedem Apostolicam pro praestanda sibi obedientia destinati fuerant, tibi, Frater Patriarcha, et Venerabilibus Fratribus Thomae Feltrensi

a

b

Variis pro-
cessibus pro ejus
canoniza-
tione in-
choati.

c

EX VARIIS.
d

Feltrensi Nuntio Apostolico, et Paulo Nemosiensi Episcopo, per suas in forma Brevis d litteras mandavit, ut processum canonizationis alias inchoatum prosequi deberetis, ac si dicti Leonis Papæ litteræ sup. directæ fuissent.

2 Cum autem præfatus Adrianus prædecessor noster dicto processu minime absoluto, fuerit vitam functus, et processus hujusmodi non ita de facili valeat expediri, ac idem Marcus orator pro parte Ducis et Domini prædictorum nobis humiliter supplicaverit, ut pro æterni Regis laude et gloria, ac ipsius B. Laurentii Episcopi Confessoris reverentia, nec non Ecclesiæ decore, ac Catholicæ fidei splendore, et populorum dicti Domini devotione liceat singulis annis in die, qua dictus B. Laurentius migravit ad Dominum, festum, et officium de uno Patriarcha Confessore, cum oratione unius Episcopi Confessoris, sub nomine ejusdem B. Laurentii Patriarchæ in tua et aliis Ecclesiis dicti Domini Venetorum ab omnibus celebrari. Nos qui fideles quoscumque ad Sanctorum Dei venerationem, ac jugem erga eos devotionem, prout possumus, libenter excitamus cum ad præsens aliis gravibus præpediamur impedimentis et negotiis, canonizationisque hujusmodi negotio intendere non valeamus, ipsorum Ducis et Domini devotis supplicationibus inclinati, ut tam in tua Patriarchali, cujus ipse B. Laurentius Patriarcha fuit, quam in quibusvis aliis cathedralibus, etiam Metropolitanis, ac collegiatis, ac parochialibus, quorumcumque locorum, etiam Religiosorum, ecclesiis totius Domini Venetorum, officium in memoriam ejusdem B. Laurentii Patriarchæ de uno Episcopo Confessore, sub nomine ejusdem B. Laurentii annis singulis, die qua migravit ad Dominum, celebrari, ac in eorum Missis ac Matutinis, ac vespers commemoratio sub nomine B. Laurentii Patriarchæ recitari possit ab omnibus, qui illud celebrare ac recitare voluerint, et ejus imago in ecclesiis, sive Christi fidelium personarum domibus, depingi, sine tamen diademate, et non tamquam canonizati, sed tamquam Beati, libere et licite valeat; auctoritate Apostolica, tenore præsentium, licentiam et facultatem concedimus; non obstantibus constitutionibus et ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis, quibuscumque. Volumus autem, quod propter præmissa, dictus B. Laurentius catalogo Sanctorum ascriptus minime censeatur. Datum Romæ, apud S. Petrum sub annulo Piscatoris. Die xviii, e. MDXXIV, Pontificatus Nostri, Anno Primo.

Permittit
Papa fieri de
eo sacrum et
officium.

a *Hic est Antonius Contarenus, ex congregatione Scopetorum electus, qui B. Laurentium aliosque Antistes Venetos, suos prædecessores, in aula Patriarchali curavit depingi. Ei successit Hieronymus Quirinus ex ordine Prædicatorum, non anno Ch. mxxx, ut Claudius Robertus cum superfuert ille anno Ch. mxxxiv. quo hæc ad eum Bulla missa est. Verum anno sequenti. Jussit Quirinus in Veneta civitate, quoniam B. Laurentii corpus reconditum est in ecclesia Patriarchali, festum ipsum cum majori solemnitate fieri et celebrari, populumque Venetum per concionatores admoneri ad venerationem et festizationem dicti festi, omni anno dicta octava die fieri. Integram constitutionem vide apud Dan. Rosam.* b *Hunc describit Paulus Jovius lib. 6, Elogiorum de viris bellica virtute illustribus.*
c *Has refert Dan. Rosa, datas vi Apr. an. 1519.*
d *Has desiderari notat idem Rosa.*
e *Mensis in omnibus exemplaribus desideratur.*

RECENTIORA MIRACULA

Ex Dan. Rosa, et litteris Venerabilis D. Octavi Gualdi ejusdem ordinis Romæ Canonici.

B. Laurentii
meritis cu-
rata debi-
litas.

Quædam annos complures fulcris nixa incedebat, vel nervis contractis, vel quopiam noxio humore debilitatis membris. Ut celebrari publica fama B. Laurentii sanctimoniam intellexit, ejus implorat patrocinium, vovetque procuraturam se, ut ad illius honorem in æde S. Mariæ de Horto Venetiis sacrificium offeratur Deo. Adfuit ipsa sacrificio, subitamque eo peracto sanitatem retulit, suspensis ad aram, quæ etiamnum visuntur, fulcris.

2 Franciscus Michaelis Canonici et Pœnitentiarius Patriarchalis Ecclesiæ Venetiis, cum sanctimonialibus cœnobii S. Annæ a sacris esset confessionibus, an. mxcvii, lethali morbo correptus est, nec multo post depositus a medicis. Vetula quædam Anna ibidem Religiosa, singulari erga B. Laurentium pietate, votum ei pro Confessarii incolumitate nuncupat; quæ plena ei restituta est, qua etiamnum an. mxcviii fruebatur.

morbus
lethalis.

3 Joannem Conversam an. mdcxi, enatus sub axilla carbunculus in præsens adduxerat vitæ discrimen; quod B. Laurentii ope implorata subito discussum.

carbunculus,

4 Eadem fluxu sanguinis prope exanimata, voto nuncupato, eandem B. Laurentii experta est opem.

fluxus san-
guinis.

5 Romæ an. mdcxiii, prodierat in lucem puer frigidus ac teter, ut penitus carere vita crederetur. Facta B. Laurentio pro eo vota sunt: Revixit valuitque. Testatus id Dorotheus Baronius congregationis S. Georgii de Alega Visitator.

Mortuus sus-
citus.

6 Joannes Petrus Sennenzius, primarius chirurgiæ Bononiæ professor, multos menses febri quotidiana conflictatus, tandem beato Patriarchæ votum obtulit, subitoque omni incommodo caruit.

Depulsa
febris,

7 Laurentius Bernardus Bononiensis, Bondanelli in diocesi Bononiensi Rector Ecclesiæ S. Bartholomæi diuturna ægritudine exhaustus, deductusque ad extrema, cum jam spem nullam medici facerent, an. mdcv, xvii Januarii, votum B. Laurentio nuncupavit, et convaluit.

ægritudo in-
veterata,

8 Idem an. mdcvii simili voto gravissimo morbo subito est liberatus.

iterum alias,

9 Idem mense Maio an. mdcxi, Vigilii urbe regni Neapolitani solverat, Ravennam petiturus. Tetra dein jactatus tempestate circa eam Apuliæ oram, qua Garganus mons jacet, voto se cum ceteris vectoribus B. Laurentio obstrinxit. Bononiam reversus aram B. Laurentio dicatam in nova S. Gregorii basilica, magnifice exornandam suo sumptu curavit; annuo etiam censu attributo. Chirographo dein Cardinali S. Eusebii Congregationis S. Georgii Protectori, Romæ oblato isthæc cuncta testatus est.

naufragii
periculum,

10 Blasius Marangon ischiade laborabat ita graviter, ut fulcris regere gressum cogeretur. Quodam die magno animi sensu ante altare B. Laurentii, in ecclesia in qua ejus religiose asservatur corpus, humi stratus preces fudit: surrexit incolumis, fulera appendit, nihilque deinceps molestiæ perpeussus est.

ischias,

11 a Marinæ Gritti clarissimæ femina, annos natæ 70 mense Decembr. an. mxcvii, atrum fœdumque in pectore ulcus exortum, ingentis vii magnitudinis: medici gangrænam censebant; eorumque jam artem mali vis superabat. Extremis mysteriis, exomologesi, Eucharistia, sacra unctione communita, mortem operiebatur: quinque ipsos dies nec loqui valuit, nec alimenti quidquam sumpsit, nisi quod modicum vini plumula instillabatur ori. Cum jam moritura crederetur, spectandum se illi B. Laurentius obtulit, gangrænam excussit, integramque contulit sanitatem.

a

gangræna,

12 Anno mxcvii, xii Novemb. cum mare horribilis tempestas agitare, sublatus est subito (inquit, et jurjurando confirmat Auctor) clamor ejulatusque puerorum: proripui me ad cellæ fenestram, et conspexi quendam, Sanctium nomine, famulum Domus Contarenæ, in lembo periclitantem. S.P.N. Laurentii opem imploravi, recitata Dominica precreatione et salutatione Angelica: subitoque repulsus procella in terram est lembus, Sanctiusque incolumis evasit.

naufragii pe-
riculum,

13 Gravi cruciabat erysipela, quæ genu dextrum infestabat, ut quietem nullam die ac nocte integra hebdomada caperem. Quodam die sub crepusculum matutinum, B. P.N. religiose precatus, mox somno corripior, quo paulo post solutus, simul dolorem resedissem omnem animadverto, adeo ut postredie Deo Missæ sacrificium in gratiarum actionem obtulerim.

erysipelas.

a *Alia miracula jam probata feruntur.*

IX JANUARI